

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра японської філології

Кваліфікаційна робота магістра з японської філології
на тему: «Фразеологічні одиниці в системі сучасної японської мови:
лексико-семантичний та лінгвокультурологічний аспекти»

Допущено до захисту

«___» _____ року

студентки групи МФЯп 59-18

факультету сходознавства

освітньо-професійної програми

Японська мова і література, англійська

мова та методика їх викладання

за спеціальністю 035 Філологія

Моторної Вікторії Олександрівни

Завідувач кафедри

японської філології

_____ Пирогов В. Л.

Науковий керівник:

кандидат філологічних наук, доцент

Пирогов Володимир Леонідович

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ЯПОНСЬКОЇ МОВИ	8
1.1 Основні поняття фразеології.....	8
1.2 Особливості фразеології японської мови.....	16
РОЗДІЛ 2 ПРОБЛЕМА ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ТА ПЕРЕКЛАДУ ЯПОНСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ	32
2.1 Поняття вмотивованості лексичних одиниць сучасної японської мови...32	
2.2 Особливості перекладу і розуміння японських фразеологізмів.....	39
РОЗДІЛ 3. ВІДОБРАЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ ЯПОНЦІВ В ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЯХ	48
3.1 Фразеологізми, що мають аналоги в українській мові.....	48
3.1 Фразеологізми, що не мають аналогів в українській мові.....	59
ВИСНОВКИ	73
РЕЗЮМЕ 「要約」	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	78

ВСТУП

Японська мова має тисячолітню історію. У цей час накопичилося велика кількість виразів, які люди вважали точними та красивими. Отже, з'явився особливий рівень мови – фразеологія, тобто набір стійких виразів, що мають самостійний зміст.

Важливим аспектом вивчення специфіки лінгвістичного вчення у сучасному світі є детальне дослідження культурної та національної сторони мови, що компанує в собі традиційно-історичні факти і фактори сьогодення. Мова грає провідну роль дзеркала народу і відображає характер і обставини способу життя, а також світ навколо, систему цінностей, і навіть світосприйняття.

Початок національно-культурної інформаційної сфери приходить з фразеологізмів, тому що саме в них найчастіше можна відтворити історію народу, погляд на звичаї з точки зору людей, там де багата культура нації живе поряд с з фантазією. Вони є великою сферою, що охоплює зображення національної специфіки народного світосприйняття.

Вивчення японської мови широко поширене в світі. Гарне знання мови, в тому числі японської, неможливе без знання її фразеології. Знання фразеології робить простішим читання як публіцистичної, так і художньої літератури. Розумне використання фразеологічних одиниць робить мовлення більш виразним.

Багато чого спільного є у фразеології різних мов, тому що фразеологізми показують нам загальнолюдські погляди, але, в той же час, в кожній мові вони відрізняються, що виражається нюансами їх значень і лексичної будові.

За допомогою фразеологічних виразів, які неможна перекладати дослівно, але які сприймаються переосмислено, естетичний аспект мови зміцнюється. «За допомогою ідіом, за допомогою різних відтінків кольорів

інформаційний аспект мови доповнюється чуттєвим інтуїтивним описом нашого світу, нашого життя» [5, 243].

Світ фразеології сучасної японської мови великий і різноманітний, кожен аспект його вивчення безумовно заслуговує на увагу.

Дану тему вивчали такі лінгвістів, як Я. П. Солодуб, А. В. Кунін, В. Виноградов, Я. І. Реккер, Н. М. Шанський, С. Флорін, В. Н. Комісаров, А. Д. Райхштейн, А. В. Федоров, В. Н.Телія, Н. С. Дементієва, С. Влахов, А. А. Реформатський, Е. Д. Поліванов та багато інших спеціалістів[1, 4-9].

Над фразеологією японської мови трудилися такі дослідники як В. Л. Пирогов, Т. М. Гуревич, С. А. Бикова, Н. В. Малишева. Н. А. Зав'ялова, П. С. Тумаркін, В. І. Мігдальська, О. В Забуранна, О. П. Фролова.

Серед японських лінгвістів слід відмітити Сіраісі Дайдзі, Нобуо Орігучі, Ясумоку Ікеда, Окабаяші Харуо тощо.

Актуальність роботи полягає у тому, що при вивченні японської мови необхідно навчитися розуміти та знати фразеологічні одиниці, тому що це знання додає повсякденним реченням виразності та розуміти їх треба для того, щоб не допустити помилок у перекладі, розумінні та вираженні своєї думки.

Для студентів японської мови як іноземної, цей рівень мови представляє складність в оволодінні, але після оволодіння фразеологічними одиницями можна набагато краще говорити японською мовою і розуміти її. В правильних випадках можна коротко і дуже точно виразити свою думку. У багатьох випадках знання японської фразеології допомагає уникнути дослівного перекладу фраз з української на японську та навпаки.

Таким чином, з усього вищесказаного можна зробити висновок, що актуальність теми є незаперечною.

Об'єктом дослідження є система фразеології сучасної японської мови.

Предметом дослідження виступають фразеологічні одиниці японської мови, їх структурно-семантичні та лінгвокультурологічні особливості, а

також місце в мовній картині світу японців, актуальність і частотність використання в різних стилях мовлення.

Метою є комплексне дослідження японських фразеологічних одиниць, що передбачає з'ясування кількісних та якісних показників японських фразеологічних одиниць в системі сучасної японської мови, наявних наукових теорій щодо їх походження, визначення та обґрунтування їхньої лексико-семантичної побудови, лінгвокультурологічного статусу та місця в сучасній картині світу японців (на прикладі різножанрових текстів).

Постановка даної мети зумовлює виникнення наступних **завдань**:

- визначити теоретичні засади дослідження японських фразеологічних одиниць;
- проаналізувати структуру та семантику японських фразеологічних одиниць в сучасній японській мові;
- виявити лінгвокультурні особливості японських фразеологічних одиниць;
- проаналізувати проблему інтерпретації та перекладу японських фразеологічних одиниць;
- проаналізувати використання японських фразеологічних одиниць в художніх творах, газетах та в розмовній мові.
- узагальнити отримані результати та сформулювати висновки.

Матеріалом дослідження є дані серії сучасних двомовних фразеологічних, тлумачних словників, спеціальних лінгвокультурологічних й довідкових джерел, а також інших лексикографічних джерел фразеологічних одиниць в японській мові. Так, із названих джерел відібрано японські фразеологічні одиниці, походження й функціонування яких безпосередньо пов'язане з культурою, побутом, традиціями, народними й релігійними обрядами та звичаями японців. По можливості були підібрані повні або часткові аналоги в українській мові, а також проведений аналіз використання в контексті (в художніх творах, газетах, розмовній мові тощо). Наприклад,

google 新聞, Pressnet, NHK, Yomiuri 読売, Asahi 朝日, Seikyo 聖教, Mainichi 毎日.

Новизна дослідження полягає у наступному:

1. Нами досліджено та обґрунтовано лексико-семантичні та лінгвокультурологічні аспекти фразеологічних одиниць сучасної японської мови.
2. Проаналізовані та зіставленні різні фразеологічні одиниці.
3. Проаналізовано відображення національного характеру японців в фразеологічних одиницях сучасної японської мови, місце в сучасній картині світу японців, використання в контексті.

Методи дослідження:

- метод фразеологічної ідентифікації;
- описовий;
- метод суцільної вибірки;
- контекстуальний аналіз;
- порівняльний аналіз;
- емпіричний.

Структура даного дослідження зумовлена її метою та завданнями, складається зі Вступу, трьох розділів, Висновків та списку використаних джерел.

У першому розділі даної роботи увага приділена аналізу наукових праць у сфері фразеології. Теоретична частина розділу ґрунтується на дослідженнях провідних мовознавців-японістів, що досліджували актуальні теми японської фразеології. Зроблено спробу систематизувати погляди вітчизняних та зарубіжних науковців на оформлення поняття фразеологічної одиниці, визначення її характеристик, особливостей, сфер вжитку і т.д. А також у першому розділі розглянуто походження та роль японських фразеологічних одиниць.

У другому розділі представлено основні особливості перекладу та трактування японських фразеологічних одиниць, а також розглянуто труднощі при розумінні та перекладі з однієї мови на іншу, способи перекладу. Також розглянуто метафори, що лежать в основі фразеологізмів, та вмотивованість лексичних одиниць.

У третьому розділі виконано безпосередній аналіз фразеологічних одиниць японської мови, дана характеристика певних фразеологізмів, з виокремленням їх використання в певному контексті (в художніх творах, газетах, розмовній мові тощо). По можливості були підібрані повні або часткові аналоги в українській мові.

Теоретичне значення даної роботи полягає в тому, що отримані результати можуть бути використані в подальших дослідженнях лексико-семантичного та лінгвокультурологічного аспектів фразеологічних одиниць сучасної японської мови.

Практичне значення полягає у можливості використанні її даних у подальших практичних дослідженнях, при викладанні курсів з лексикології, лінгвокраїнознавства, лінгвокультурології, історії мови та у практичних заняттях зі згаданих дисциплін на філологічних факультетах педагогічних інститутів та університетах, де вивчається японська мова.

РОЗДІЛ 1. ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ЯПОНСЬКОЇ МОВИ

1.1 Основні поняття фразеології

Як лінгвістичний термін слово «фразеологія» вживається для позначення галузі мовознавства, що вивчає словосполучення, що мають ускладнену семантику, які не утворюються, а породжуються структурно семантичними моделями змінних поєднань. Тобто фразеологічними одиницями або фразеологізмами (рідше їх називають фразеологічними зворотами). А також для позначення сукупності подібних словосполучень, властивих даній мові.

Фразеологізми відіграють важливу роль у виявленні національно-культурних особливостей і відображають в своїй семантиці рух розвитку культури народу, успадковують культурні установки, стандарти, ідеали і архетипи від покоління до покоління[1, 4, 7].

Фразеологія, як самостійна дисципліна в лінгвістиці, виникла порівняно недавно. Саме тому ще досі чітко не визначені цілі, предмет і методи вивчення фразеології. І тому вони ще не отримали повного освітлення. Одними із питань, що були вивчені менше, ніж інші, – основні риси фразеологічних одиниць у порівнянні з вільними словосполученнями та співвідношенням з різними частинами мови. А також класифікація фразеологізмів тощо[14, 89].

Серед лінгвістів не існує єдності поглядів на питання складу фразеологізмів, тому вони не мають спільної думки про те, що таке ці одиниць в мові. Деякі науковці включають лише певні групи в фразеологію, тоді як інші – тільки стійкі комбінації. Таким чином, деякі мовознавці (у тому числі академік Виноградов) вважають, в ряд фразеологізмів не входять прислів'я, вислови та крилаті вислови, оскільки вони відрізняються в своїй структурі від фразеологізмів[5, 243].

Протягом століть фразеологія в Японії розвивалася під впливом соціальних, економічних, політичних, культурних та екологічних факторів. Китай і буддизм мали особливо сильний вплив на розвиток японського фразеологічного фонду до революції Мейдзі 1868 року, але починаючи з середини ХІХ ст. основний вплив на традиційну японську культуру і мову надають західні течії і наукові досягнення[23, 207].

Але варто зазначити, що японське мовознавство не розглядає фразеологію як окрему лінгвістичну науку. Через це і відсутній термін «фразеологія» в сучасній японській мові. В той же час є велика кількість термінів, що відображають поняття фразеологічної одиниці. Це, наприклад, 諺 **ことわざ** (котовадза) – прислів'я, приказка, афоризм. 言い習わし **いいならわし** (іінаравасі) – сталий вислів. 慣用句 **かんようく** (канйоку) – ідіома, ідіоматичний вислів. 故事成語 **こじせいご** (кодзі сейго) – сталий вислів, ідіома. 四字熟語 **よじじゅくご** (йодзідзюкуго) – фразеологічні запозичення з китайської мови, які складаються з чотирьох ієрогліфів[23, 82; 27, 32; 45, 29].

Серед японських лінгвістів найбільш відомим є 白石大二 Сіраісі Дайдзі. Він опублікував безліч наукових робіт та вивчав не тільки фразеологічні одиниці, а також і граматику, лексику, структуру та особливості японської мови. Широко відомі його словники читання ієрогліфів. Також він звернув увагу на контекст та деякі специфічні аспекти японської мови (наприклад, гендерну диференціацію) [23, 83].

Також можна відмітити таких дослідників як Нобуо Орігучі, Ясумоку Ікеда, Окабаяші Харуо[28, 16, 46].

Фразеологічні одиниці безпосередньо пов'язані з історичним досвідом народу, є надбанням його національної самосвідомості та пам'ятним знаком[1, 27].

Серед споконвічно японських фразеологізмів зустрічаються ті, які пов'язані з японськими реаліями, звичаями, історичними фактами та ін. В їх

складі зустрічаються слова, які пов'язані з мистецтвом, спортом, з предметом побуту японців, одягом, їжею, релігією, а так само з історичними фактами і особистостями [7, 12].

Наприклад, з ім'ям одного з десяти учнів Будди – Пурна, який відрізнявся вишуканістю мови, утворилося вираз ふるなの弁 (фуруна но бен), що буквально перекладається «красномовство Пурна» – і означає блискучі здібності красномовства[49, 102].

Вираз ほと石ほとこ人 (хото ісіботоко хіто) буквально перекладається як «кам'яна статуя Будди», але насправді означає характеристику людини – «мовчун»[65].

За часів епохи Хейан, коли жив видатний буддійський священик Кобо, відомий своїми каліграфічними роботами, він став героєм кількох фразеологізмів, наприклад:

弘法にも筆のあやまり (Кобо ні мо фуде но аймарі) – що дослівно означає «навіть така уміла людина як Кобо – і той робить помилки», а на українську аналогію можна навести вираз «на всякого мудреця досить простоти», або ж «кінь про чотирьох ногах, та й той спотикається»[59].

弘法は筆を選ばず (кобо ва фудео ерабадзу), тобто «Кобо кисть не вибирає» – це означає, що для людини яка знає свою справу, не важливий інструмент. З ім'ям Кобо обов'язково присутній атрибут його ремесла – каліграфічний пензель фуде[49, 163].

Якщо треба виразити внутрішні якості людини, то в японській мові нарівні з 心 (кокоро) використовуються кілька синонімічних лексем[7, 44]. У їх числі і фразеологізм 肝 (кімо) – печінка, багато виразів з цим фразеологізмом показують стан душі людини та його якості:

肝が小さい(кімо га тійсай), що буквально перекладається як «печінка маленька» і має значення «боягузливий», тобто наше «сили в пупі нема» та «кишка тонка» є аналогами[56, 82].

Протилежне значення має 肝が大きい (*кімо га оокій*), буквально «печінка велика», тобто характеризує хоробрість.

Ще з давніх-давен в Японії вважалося, що собака не ладнає з мавпою, звідси і стався фразеологізм 犬猿の仲 (*кенен но нака*), що буквально значить «відносини як у собаки з мавпою» – як кішка з собакою[67].

Фразеологізми, що відображають в своїй семантиці назви тварин, птахів, які характерні для Японії, наприклад японці використовували дешеву креветку для лову дорогого ляща, звідси стався фразеологізм えびでたいを釣る (*ебі де тайо цуру*), що означає «ловити морського ляща креветкою» і має значення пожертвувати малим заради великого[65].

У давнину, коли не було електрики, в Японії використовували масляні лампи, масло для них купувалося в спеціальному магазині, де продавець за допомогою воронки наливав необхідну кількість масла в посуд. Поки масло проходило через воронку (а процес був повільним) тут же продавець і покупець мимохідь обговорювали останні новини. Звідси походить значення фразеологізму 油を売る (*абура о уру*), що буквально означає «продавати масло» і перекладається як байдикувати[6, 92].

Чимало й інших прикладів за участю «масло» є в японській культурі: 火に油を注ぐ (*хіні абура о сосогу*) – підливати масло у вогонь, 油をさす (*абура о сасу*) – підбадьорювати, а якщо дослівно то «підливати масло»[6, 92].

В Японії не прийнято одягати яскравий одяг, японці дуже скромно одягаються, використовуючи нейтральні кольори. Тому червоний колір асоціюється або з чимось неабияким, або з негативним ставленням до чогонебудь, наприклад:

赤門をくぐる (*акамон о кугуару*), буквально означає «пролізти під червоними воротами», тобто вступити в Токійський університет[56, 25].

赤はだかにする (*акахадака ні суру*) – буквально «стати червоно-голим», аналогом українською буде «обібрати до ниток»[58].

赤着物を着せられる (акакімоно о кісерареру), буквально перекладається «змусити носити червоне кімоно» , тобто «потрапити до в'язниці»[58].

赤鬼 (акаоні) – буквально «червоний рис» означає наполегливого кредитора.

Таким чином, в Японії фразеологічний фонд являє собою неповторне явище, що має яскравий барвистий колорит. Під час дослідження японської мови з точки зору фразеологічної системи слід враховувати характер лексичного складу фразеологізмів, тобто специфічні особливості слів, що утворюють фразеологізми як певні мовні одиниці, семантику слова, пов'язану з національною культурою[28, 62].

Японську фразеологічні одиниці класифіковано відповідно до низки критеріїв: семантичної злитості компонентів, структури, походження та відображення базових кодів культури[23, 42].

Як зазначає О. О. Селіванова, класифікація фразеологізмів досі залишається дискусійною проблемою сучасної фразеології[13, 644].

Основною проблемою класифікування фразеологічних одиниць є саме те, що до сих пір ведуться суперечки з приводу складу фразеології. Деякі лінгвісти вважають, прислів'я, приказки, професійні та термінологічні вислови слід зараховувати в склад фразеологічних одиниць, а інші не згодні з цією думкою. В будь-якому випадку є різні критерії за якими можливо класифікувати фразеологізми.

Найвідомішою та загальноприйнятою класифікацією є та, що запропонував академік Виноградов. Він вважав, що фразеологізми слід розділяти по співвідношенню загального значення фразеологізму та його окремих семантичних складників[5, 243]. Схожу класифікацію пропонує і Шанський[14, 156].

Ця класифікація вважається класичною, адже її можна застосувати до фразеологічних одиниць будь-якої мови світу. В тому числі вона підходить і японській мові.

Отже, за цією класифікацією серед фразеологічних виділяють три типи види, такі як фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності і фразеологічні сполучення[5, 243].

1. Фразеологічні зрощення (ідіоми) – це семантично неподільний зворот, де значення не ясно виходячи з суми значень складових компонентів звороту, а семантична самостійність при цьому втрачена повністю.

Граматичні форми і значення ідіом не залежать від норм і реалій сучасної мови, що робить їх лексичними і граматичними архаїзмами. Вони є повністю неподільними та значення не впливає зі значення компонентів. Це основна ознака фразеологізмів зрощення. А також вони є досить емоційними та експресивними.

Таке ж саме фразеологічне зрощення 油を売る (абура о уру), яке в японській мові теж має значення байдикувати, і ,якщо розглядати кожен елемент окремо, то абура – оліям та уру – продавати, не можна вивести з цього окреме розуміння, що «продавати олію» є «байдикувати», тому що це неможливо вивести зі значення оригінального вислову не знаючи історію Японії[50, 74; 63].

Або 顎を使う (аго о цукау). В цьому фразеологізмі слово аго – підборіддя, а цукау – використовувати, але вислів означає «вертіти кимось як хочеться» , що не має жодного зв'язку ні з підборіддям, ні з використанням.

揚げ足をとる (агеасі о тору), де агеасі означає підняті ноги, а тору – брати. Ці слова ніяк не пов'язані з «винити когось», «придиратися», що означає цей вираз[63].

2. Фразеологічні єдності – це стійкі одиниці, звороти, в яких простежується семантична роздільність компонентів, це означає.ю що вивести зі значення окремі компоненти можна. Тобто такі фразеологізми мають, хоч і туманний, але помітний натяк на значення.

Для таких зворотів характерна образність, адже кожне слово має своє значення, але якщо розглядати у сукупності – слова набувають переносне

значення. Отже, фразеологізми такого типу є одиницями з метафоричним значенням.

Фразеологічні єдності, як і зрощення, семантично неподільні, їх граматичні форми і синтаксичний лад чітко визначені, адже якщо слова в складі фразеологічного єдності змінити або замінити – це приведе до руйнування усієї метафори.

До них же відносять прислів'я і приказки в тих випадках, коли вважають їх за фразеологічні одиниці.

Такі фразеологізми можна зрозуміти буквально. Наприклад, японський аналог прислів'я «легкий на помині» має значення 噂をすれば影 (уваса о суреба каге), що можна перевести як «як почнуть пліткувати, так тінь (з'являється)». Цей фразеологізм характеризує появу позаду тіні людини, яка стала об'єктом пліток.

虫も殺さんをして (мусі мо коро сан као о сіте), що означає «мати невинне обличчя», «і мухи не скривдить». Тут можна прислідкувати зв'язок між частинам та значенням. Мусі – це комаха, коро сан – не вбивати, као о сіте – з таким виглядом, виглядати. А якщо все це поєднати, то виходить «людина, яка виглядає так, ніби навіть комаху не вб'є» [63].

3. Фразеологічні сполучення – це одиниці, в яких слова узгоджуються між собою і створюють незмінне поєднання слів. До складу таких зворотів входять слова як з вільним значенням, так і з невольним, тобто вживаються вони лише в конкретному поєднанні, що робить їх стійкими зворотами, проте цілісне значення таких слів походить зі значень складових їх окремих слів.

У складі фразеологічних поєднань може бути обмежена зміна слів або заміна їх на синоніми. І при цьому один з членів такого поєднання є постійним, в той час як інші – ні. Наприклад, у виразах згорати від кохання/ненависті/нетерпіння постійним членом з фразеологічно пов'язаним значенням є слово згорати.

Вираз 羽振りが (の) いい (хабури га (но) ii), що має дослівне значення «гарне оперення» є аналогом до двох виразів в українській мові, а саме «мати вагу» і «грати роль»

Або 勝利をあさめる (сьоури о асімеру), 勝利をえる (сьоури о еру), 勝利をしめる (сьоури о сімеру) – всі вони означають «отримати перемогу». В цьому випадку вони всі мають загальний переклад, але ці ж слова в інших випадках можуть мати інші значення. Так еру може мати ще бути і добитися перемоги[63].

Слід пам'ятати, що одне й теж слово в різних виразах часто має різний переклад. Наприклад, слово 劣る в поєднанні зі словом екзамені буде означати «провалити екзамен», але зі словом вітер буде мати значення «стихати», а саме «вітер стихає».

Іноді в цю класифікацію включають «фразеологічні вислови», де окремо виділяються прислів'я і приказки, які вважаються фразеологізмами єдності, однак в такому випадку межа між виразами і єдностями стає ледве помітною. Якщо виділяти цю групу, то це фрази, що отримали певне переосмислення[16, 34]. Наприклад, 青くなる (аоку нару) означає «зблідніти», тобто побіліти від страху. Інший вислів це イニシアチブをとる (інісіатибу о тору) – взяти ініціативу[48, 24].

З наведених прикладів можна зробити висновок, що запропоновану Виноградовим класифікацію успішно можна використати по відношенню до японської мови.

1.2 Особливості фразеології японської мови

Як зазначалося вище, японська класифікація фразеологічних одиниць більш розпливчата та об'ємна і включає до себе канйоку (慣用句), йодзідзюкуго (四字熟語), котовадза (諺), ріген (俚諺), какуген (格言), мейген (名言) та ін.[49, 102]. Розглянемо деякі з них.

諺 (котовадза) – це незмінний народний вислів, який має повчальний зміст та передає життєвий досвід, а також має як буквальне так і переносне значення[26, 324]. Котовадза – це прислів'я, приказка, афоризм, вислів[33, 83].

Коротка фраза, що включає традиційну сатиру, уроки життя і т. д. Існують різні типи котовадза та вони мають безліч різних цілей. Але є їх основою зазвичай саме метафори, які допомагають влучно передати сенс. Ефект від використання таких виразів є більшим ніж від простого ускладнення при використанні непрямих виразів.

Серед котовадза є багато таких висловів, які отримали своє значення через погоду, сільське господарство і рибальство.

Наприклад, 朝雨に蓑いらず (*аса аме ні мору ірадзу*), що перекладається як «не треба солом'яний плащ від ранкового дощу». Літнє повітря містить багато водяного пару, тому, коли сонце сідає і температура падає, водяна пара стає краплями води і утворюються хмари. На наступний ранок, коли сонце встає, температура піднімається і хмари зникають[60]. Тому ранковий дощ часто відразу припиняється. У наш час може бути більш природним сказати 朝雨に傘いらず (*аса аме ні каса ірадзу*), тобто «не використовувати парасольку під ранковим дощем».

Або 朝雨は女の腕まくり (*аса аме ва онна но удемакурі*) «ранковий дощ – це руки жінки» означає, що навіть якщо вони колотять руки, то як і ранковий дощ не є сильним дощем, жінки також не дуже сильні[62].

Слово «котовадза» означає короткий вислів, який передається з давніх часів і включає в собі значення уроків чи сатири. Є багато речей, які показують соціальне значення, що впливає із життєвого досвіду. Такі як 情けは人のためならず (насаке ва хитон о теме нарадзу) «співчуття не для людей». Співчуття до іншої людини – це не тільки дещо для цієї людини, але це річ, яка повертається, і це, в кінці кінців, приносить хороший результат. Це урок доброти до людей. Тобто послуга за послугу (один добрий вчинок заслуговує іншого доброго вчинку).

Отже, котовадза – це лаконічний вислів, що містить сатиру, уроки життя, знання, зацікавлення тощо. Відповідно до пояснення з енциклопедії Ніппоніка (ニッポニカ), котовадза це лаконічний вираз, який використовується з давніх часів, і включає в собі правду повсякденного життя[24, 324].

Спочатку це було «грою слів», що означало всі вирази словами, але врешті-решт обмежилось вмілими алегоріями. Багато з них були створені в основному з досвіду мудрості життя простих людей, але також були включені ті, що впливали з популярних висловів та цитат, які були включені до класики. Саме тому диференціація не є певною. Причиною широкого використання котовадза є те, що вони лаконічні та влучні, і вони точно підкреслюють певний аспект життя.

Залежно від функції котовадза можна поділити на критичну, повчальну, емпіричну та розважальну. Суть критичних – скористатися слабкими сторонами, щоб підкреслити власну перевагу. Наприклад, 怠け者の節句働き (намакемоно но секкубутаракі), перекладається як «лінивий працює в свято», що означає ледачу роботу. Фраза означає, що тільки ті, хто зазвичай ледачий, почнуть працювати у святкові дні. Вона висміює тих, хто починає наполегливо працювати, коли люди відпочивають, хоча самі завжди ледачі і не працюють. 節句 (сецубун) також має ще одне написання, а саме 節

供, що означає 7 січня, 3 березня, 5 травня, 7 липня, 7 вересня тощо, позначає святкові дні, коли всі мають вихідні[62].

Котовадза формуються з часом за допомогою спостереження, обміну досвідом та знаннями. Багато з них лаконічні, легко запам'ятовуються, можуть здаватись дещо дивними, розповідають і вказують на певну істину. Тому їх часто використовують як заміну детального пояснення або як ефективний засіб переконливого пояснення та твердження[37, 32].

Хоча і є деякі котовадза, що перетинаються з канйоку, що використовується як частина звичайних речень та є ідіоматичними словосполученнями та виразами, які приймають форму речення або стисло виражають значення, еквівалентне реченню. Їх диференціація є дещо розмитою.

Безліч дослідників зазначають, що основними структурами котовадза є такою як «А є Б», «А від Б» та «Б як А». Наприклад, Нобуо Орігучі звернув увагу на поділ між піснями та приказками, що пісні мають непарне метрування, а котовадза – парне[33, 123].

Крім того, Ясабуро Ікеда пояснює різницю між літературним мистецтвом та котовадза, акцентуючи увагу на тому, що хайку та кавеанагі скорочують до парних чисел та змінюють на прислів'я[37, 34].

Алан Дундас висловив думку, що котовадза повинна мати принаймні одну тему та один коментар, щоб функціонувати як котовадза[27, 32].

Наприклад, у випадку з 紺屋の白袴 (коуя но сіробакама) («у фарбувальника не пофарбована хакама», або український аналог «не той п'є, хто варить», «на те він і кравець, щоб подертий жупан носить»), коуя – це тема, а сіробакама – опис. Оскільки судження має складатися із сукупності об'єктів та розповідей, котовадза про одне речення логічно встановити не можна.

Котовадза мають свідомий чи несвідомий вплив на мислення людей первної культури. Висловлювання кожної європейської культури дуже схожі. З іншого боку, існує багато висловів, які мають однакове значення серед

різних культур[51, 92]. Наприклад, *こぼれたミルクについて泣いても無駄である* (коборета міруку ні цуіте найте мо мудадеару), «немає користі плакати над розлитим молоком».

З іншого боку, є вислови, які демонструють особливі цінності, такі як *女房と畳は新しい方がいい* (ньоубо то татамі ва атарасіі хоу га іі) «дружини та татамі найкращі коли вони нові».

Деякі котовадза часто виявляють протилежне значення. Наприклад, *三人寄れば文殊の知恵* (саннін йоруба мондзю но тііте) «якщо три людини зберуться – мудрість бодісатви Монлзю» (або «одна голова добре, а дві – краще»), та *船頭多くして船山に登る* (сендоу оокусіте фуне яма ні нобору) «коли багато човнярів, то човен лізе вгору» («у семи няньок дитя без ока»). У наведеному вище прикладі також є протиставлення, що *女房と味噌は古い方がいい* (ньоубо то місо ва фуруі хоу га іі) «дружина та місо повинні бути старими» [67, 58].

Навіть у Японії, наприклад, як згадувалось вище, *情けは人の為ならず* (насаке ва хіто но таме нарадзе) «співчуття не для людей» часто не розуміється в сенсі оригінальної причинної реакції (добро, яке ти робиш для інших, це добре для тебе) і часто неправильно трактується[67].

Існують відмінності в граматиці між старою та сучасною мовою. Типовим неправильним трактуванням є *人に情けをかけてはいけない* (хіто ні насъке о какете ва ікенай), тобто «не будь милосердним до інших людей». Але останніми роками є також словники, де обидва значення пишуться разом.

Окабаяші Харуо приводив приклад *お茶を濁す* (отя о нігосу) «каламутити чай» як котовадза, що молоді люди неправильно розуміють. Насправді це означає «уникати», «дати ухильну відповідь», «говорити неоднозначно», «уникати незручну ситуацію» тощо[50, 74].

Котовадза здаються фіксованими, але насправді вони постійно скорочуються, подовжуються, змінюються, отримують нові значення та втрачають старі. Котовадза часто використовувались в старовинних японських книгах, таких як Кодзікі.

Наприклад, прислів'я 窮鼠猫を噛む (*кюусо неко о каму*) означає «загнана миша сама кішку кусає» або, якщо звернутися до української традиції і пошукати щось схоже за змістом, то «страшний той, кому нема чого втрачати».

Вираз 棚から牡丹餅 (*тана кара ботам оті*) перекладається як «впала з полиці ботамоті» і означає несподіване щастя, радість і везіння [64].

Котовадза пов'язані з історичним досвідом народу, що став надбанням його національної самосвідомості або просто пам'ятним знаком.

渡る世間に鬼はなし (*ватару секен ні воні ва насі*) – що можна перевести як «в цілому світі – не тільки демони». Синонімічне українське прислів'я є таким – «світ не без добрих людей».

Є також і прислів'я зі зворотним змістом: 人を見たら、泥棒と思え (*хито о мітарі, доробото омом*) що означає «дивлячись на людину, думай: «зłodий»», що за змістом схожа на українську приказку «людина людині – вовк»[16, 623].

Котовадза притаманна варіативність, наприклад, 武士の子はの音で目を覚ます (*бусі но до ва куцува но отоде мео самаса*) означає «яка хата – такий тин, який батько – такий син».

Ці прислів'я також вступають у синонімічні зв'язки і об'єднуються у тематичні ряди по смислової спільності. Наприклад, навколо поняття серця 心 (*кокоро*)[7, 44]: 彼は彼女の心をすっかり見ている (*каре ва канодзе но кокоро о суккарі місукасїте іру*) – «душа її у нього як на долоні».

Приказки та прислів'я створює народ та виражає в них свою поведінку та звичаї, вказують на найістотніше в людському існуванні.

Питання розмежування прислів'їв і приказок досі лишається актуальним, оскільки не вироблено єдиних загальноприйнятих критеріїв щодо поділення, тому деякі лінгвісти вважають, що приказки, на відміну від прислів'їв, не виражають певного правила і в такому разі прикладом приказками є *こ耳あり* (*кабе ні мімі арі*) що означає, що і стіни вуха мають. Тоді як інші науковці вважають що приказки, на відміну від прислів'їв, мають лише буквальний план, наприклад *安かろう悪かろう* (*ясукаро вару каро*) що означає «дешево – погано»[67].

Національний характер прислів'їв та приказок в основному залежить від самого матеріалу з якого вони побудовані, та такі одиниці базуються на уявленнях етнографічного чи національно-історичного порядку, то більше вони національні[4, 43].

Однак є і прислів'я та приказки, зміст яких зрозумілий в усіх мовах і середовищах, і вони можуть бути перекладені іншими мовами[16, 23], наприклад:

泣いて暮らすも一生笑って暮らすも (*найте курасу мо іссйо варатте курасу мо іссйо*) що означає «як плачучи проживеш лише одне життя, так і сміючись – лише одне».

聞くは一時の恥聞かぬは一生の恥 (*кікуваімідзі нохадзі кікану ва іссйо но хадзі*) означає «запитати, чогось не знати – це соромно на певний час, але не знати і не спитати – соромно на все життя»[65].

Отже, котовадза – це вирази, які люди використовують з давніх часів, і які включаючи в собі сатиру, уроки, знання та розваги. Вони мають унікальну будову і походження, та залишається в пам'яті людини як формально, так і за змістом.

慣用句 (*канйоку*) – ідіоми, висловлюють цілісне поняття, мають цілісну номінативну функцію і не можуть бути перекладені дослівно[26, 456].

Наприклад, **手抜き** (*тенукі*) буквально означає "без рук", але має значення недбало зробленої роботи, по-простому – недоробка, через це якщо

дивитися окремо на кожен елемент, то сенсу в значенні, перекладаючи не буде[63].

Канйоку 慣用句 – це група слів, словосполучень та виразів, які широко використовуються як протягом багатьох років. Їх можна назвати ідіомами[49, 124].

Канйону – це вирази, в яких два або більше слів тісно пов'язані між собою і мають абсолютно різні значення і в лінгвістиці називаються ідіомами. Ідіоматичні словосполучення використовуються як фіксовані фрази в розмовах та реченнях.

Канйоку та котовадза легко сплутати і важко класифікувати, тому багато словників містять і ті, і інші вислови. Можна сказати, що котовадза утворюється як самостійний вираз в одному реченні і включає в себе максимум (загальновідому істину, правило поведінки або етичний принцип), урок, сарказм та закони речей. А як частина мови виступає за іменники[49, 88, 133].

З іншого боку, канйоку, які мають різний зміст через складання слів, незалежних від ідіом, і зазвичай не трактуються як самостійні слова, тобто іменники. Наприклад, канйоку 舌の根の乾かぬうちに (*сіта но немо но кава кану уті ні*) «не сушити корінь язика» (в значенні коли говорити та не закінчувати думку) – 舌 (язик (іменник) + の (частка) + 根 (корінь (іменник) + の (частка) + 乾か (сушити (пасивна форма дієслова) + ぬ (допоміжне дієслово) + うち (іменник) + に (частка) , кожен з яких має інше значення. З іншого боку, це ідіоматичний вираз, що також означає «відразу після того, як щось вимовив» у цьому виразі.

В такому випадку, значення виразу має значення, який заперечує попередній контекст. Це може використовуватися залежно від ситуації бесіди чи речення. Крім того, канйоку не функціонують як уроки чи максими, як котовадза, а є лише цікавими виразами щоденної поведінки та стану речей.

Іншими словами, канйоку – це також своєрідний вираз метафори та їх значення мають фіксований характер. Тому, якщо неправильно зрозуміти значення, в кінці кінців можна неправильно використати канйоку або неправильно зрозуміти речення.

Канйоку специфічні для кожної мови та часто має інше значення, ніж граматичне та логічне значення. У вузькому значенні канйоку виражає значення, яке фіксується сполученням двох і більше слів. Деякі з них можна зробити із значень складових, як у *気がつく* (*кі га цуку*) «помічати», але є деякі вирази, значення яких зрозуміло лише тоді, коли всі елементи з'єднані між собою. Такі, які неможливо зрозуміти лише із значення складових, наприклад, *ほねをおる* (*хоне о ору*) означає «дуже старатися» або «прикладати максимум зусиль» (буквально «ламати кістки»)[58].

Треба бути уважним, щоб не спутати канйоку, оскільки вони представляють фіксований зміст у своєму значенні. Більшість значень канйоку є метафоричними. Фраза *蛙の子は蛙* (*керу но ко ва каеру*) перекладається як «діти жаб – жаби» (український аналог «яблуня від яблуні»), метафоричне значення «діти такі ж як і батьки» «діти не можуть бути вищими за своїх батьків».

Однак ідіоми можна сказати як відмінний вираз, який може витримати довгий проміжок часу порівняно з іншими виразами, які зникли за один раз, не залишившись до сьогодення. Такі вислови чітко представляють мудрість та ідеї людей протягом тривалого часу.

Наприклад, *猫にかつお節* (*неко ні кацуобосі*) перекладається як «котів сушений тунець» і використовується в значенні «спокуса, якій неможна протистояти», як в українській мові «пустити козла в город», «довірити вовкові овець»[16, с.152].

Отже, канйоку – це дві або більше одиниць слів, з'єднаних разом і синтаксично працюючих як одне ціле, і зазвичай називаються ідіомами. Серія виразів, які досі вважаються послідовністю кількох слів у граматиці

(функція частки розпізнається під час послідовності) називається ідіомою, а їх поєднання – єдиним[33, 134].

四字熟語 (йодзідзюкуго) – це фразеологічні одиниці, що використовується для позначення складних словесних конструкцій, які складаються з чотирьох ієрогліфів і своєю будовою не підкоряються граматичним правилам граматики сучасної японської мови. У цьому складність визначення морфологічної належності кожного з елементів[26, 342]. Йодзідзюкуго походять з різних джерел, таких як буддизм, китайські факти та максими.

Спочатку ці фразеологізми прийшли з китайської мови, де їх називали ченю і довгий час існували як запозичені слова. Але після вони отримали нові значення, що не мають відношення до китайського, а потім і вийшли чисто японські значення аналогів, яким немає в китайській. Наприклад, в японській мові 一字千金 (*itidzi senkin*) означає «ієрогліф, що варто тисячу золотих» – чудовий зразок каліграфії, але в китайській мові це звучить як слово, що варить тисячу золотих – «цінна порада»[57].

Цим фразеологічним одиницям притаманні системні зв'язки, такі як зв'язки синонімії та антоніми, варіативність, наявність скорочених форм.

Йодзідзюкуго можуть мати повчальний характер, наприклад: 一期一会 (*itigoitue*) – кожна зустріч відбувається раз в житті, можуть позначати одне слово 以心伝心 (*icin densin*) – телепатія[63].

Або бути неідеоматичними 歴史小説 (*rekisi syoseцу*) – історичний роман.

У сучасній японській мові є чимало випадків, коли йодзідзюкуго як 「まさに。。。だ」 («зовсім як...») використовуються в розмовах[49, 352].

故事成語 こじせいご (кодзі сейго) – сталий вислів, ідіома. 故事 – це ідіома, складена з певної давньої події. У багатьох випадках факти, написані в китайській класиці, є джерелом історії[26, 243].

Наприклад, 株を守る (куідзе о мамору), що означає «старі звички утримують від прогресу».

Тобто кодзі сейго – ідіома, складена зі старої події, в основному походить від китайської класики і в Японії використовується з давніх часів. Наприклад, фраза 完璧 (канпекі) (досконалий) має те саме значення. Серед них є багато речей, які в Японії стали повністю встановленими і використовуються, не знаючи їх походження.

璧 зі слів 完璧 (канпекі) та 寶石 (хьоусекі) – мають значення «дорогоцінний камінь». Оскільки японці дуже давно та дуже широко використовують ці слова, тому є багато людей, які неправильно використовують їх[45, 29].

俚諺 (ріген) – це стійкий вислів, що має лаконічну будову й образну виразність[26, 553]. Це прислів'я, які передані народом, народний вислів[33, 244]. Вислови, характерні для діалектів, яка не є загальною мовою, а також пишеться як святиня. Осаму Тоджо розглядав діалект як цілу мову в одному регіоні, а також фонологію, граматику та словниковий запас, включаючи ті ж елементи, що і загальна мова, і виділяв специфічні для діалектної лексики прислів'я[49, 432].

У цьому сенсі прислів'я є частиною діалекту. Прислів'я не обов'язково вузькі в області поширення, і є такі, які насправді не використовуються. Але межі є дуже неоднозначними. Ріген, такі як 俚言集覽 рюгенсюран – це вирази, які зазвичай широко використовуються в побуті.

Тобто, ріген – це вирази в японській мові, які не мають фонетичної підтримки сучасних стандартної і класичної мов. Тобто є діалектичними.

名言 мейген – це вираз, який влучно виражає суть. По своїй суті це певні цитати[26, 435].

Мейген – це слово, які вживаються для позначення «слова, які фіксують суть речей», «слова, що резонують у серці», і «слова, які захоплюють людську голову» [38, 24].

Наприклад, Сократ сказав *生きるために食べるべきであり、食べるために生きてはならない* (*ikiryu tame ni taberu beki deari, taberu tameni ikite wa naranaï*), що означає «ти повинен їсти, щоб жити, а не повинен жити, щоб їсти» [67].

Також *名言* (*мейген*) – крилаті вислови. Це стійкі, відомі практично всім носіям мови афористичні висловлювання, яки часто повторюються як влучні словесні формули, та мають встановлене літературне або історичне джерело[33, 342].

Крилаті слова є одним із засобів образного та літературного мовлення, вони являють собою лаконічне формулювання ідей та уявлень, конденсують у собі складні образи і викликають у свідомості низку асоціацій.

Такі елементи вживаються в переносно-розширювальному сенсі та виступають стилістичним засобом підсилення виразності тексту. Вони є стійкими та відтворюваними (з можливими модифікаціями, незначними скороченнями, але зі збереженням загального змісту).

Фразеологізуючись, крилаті слова втрачають прямий зв'язок із текстом, з якого вони походять, і з автором, якому належать, що надає цим висловам узагальненометафоричного характеру, який дозволяє їм з'являтися у різних контекстах, наприклад[16, 45-46]:

我々は一日一日ではなく、瞬時を記憶にとどめる (*варваре ва ітініті ітініті ванаку, шюндзі о кіоку ні тодомеру*) тобто «ми пам'ятаємо не дні, а моменти».

死ぬことはおそろしいが、人生を全うせずに死ぬなんて、考えただけでもがまんではない (*сіну кото ва осозосіі га, дзінсеі о матто уседзу ні сіну нанте, кангаета даке демо гаман дена*) означає «померти жахливо, але померти не проживши – ця ідея нестерпна» [62].

金言 *кінген* – приказка, яку слід поважати та моделювати в житті. Іншими словами «золоті слова». Це ідіома, що означає «слова, які повинні бути нормою в житті». У більшості випадків це слова, залишені відомими

особами[26, 453]. Перший ієрогліф 金 означає «золото», тож можна зрозуміти, що «золоті слова» означають «слова, цінні як золото».

格言 какуген – це слова або коротке речення, які у стислій, легкій для розуміння та легко запам'ятовується формі узагальнюють суть людського життя. Певний афоризм, цитати, прислів'я, застереження[33, 46].

金言(кінген) або 格目(какуген) – це афоризми, тобто стислий вислів, що узагальнено виражає певну лаконічно сформульовану думку, їх можна визначити як приказку, що має автора. Таким одиницям притаманна сильна комунікативна здатність[38, 45].

Афоризмами можуть бути прислів'я, приказки, крилаті вислови та інші фразеологізми, які набувають афористичності у мовленні, наприклад:

カイザルの物はカイザルに (кайдзару но моно ва кайдзару ні), що означає «вислів кесарю – кесарева». Цей афоризм є біблеїзмом.

習い,性となる (нарай сей то нару), цей вираз означає «звичка – друга натура», та цей афоризм є прислів'ям.

Розмежування понять «афоризм» і «крилатий вислів» залишається проблемою, тому що одним із визначень крилатих слів є те що вони стійкі, афористичні, зазвичай образні вислови, що ввійшли у мовленнєве вживання з певного фольклорного, літературного, публіцистичного чи наукового джерела, а також вислови видатних історичних діячів, які набули широкого поширення[16, 23].

Отже, крилаті слова – це афористичні вислови, однак деякі лінгвісти зараховують до складу афоризмів не лише крилаті вислови, а й прислів'я, приказки та інші фразеологізми, які набувають афористичності у мовленні. Інші ж мовознавці, навпаки, розуміють під крилатими словами цитати, які почали вживати у певному значенні, пропонують зараховувати до їхнього розряду, зокрема, і прислів'я та приказки[20, 45].

Ще один варіант класифікації фразеологічних одиниць японської мови – це за їх походженням. Є безліч джерел появи фразеологізмів і, як відомо, в

японській мові є чимало запозичень з інших мов, особливо з китайської. В той же час, за цим критерієм японська класифікація буде дещо відрізнятися від тієї, що характерна для української мови, оскільки поширені в Україні біблеїзми та античні вислови є мало характерними для японської мови.

За походженням виділяємо такі фразеологізми[23, 23]:

– З китайської мови (як вже згадані вище йодзідзюкуго та кодзі сейго).

Наприклад, 諸行無常 (*сьогьоу мудзьоу*), що означає незмінність мирських речей», «все минає». 厚顔無恥 (*коуганмуті*) – нахабний, безсоромний, недобросовісний[63].

– Народні вислови, побутові та широко використовувані, до них можна віднести і прислів'я з приказками. Наприклад, 右の耳から左の耳 (*мігі но мімі кара хідарі но мімі*) – «з правого вуха в ліве», або український варіант «в одне вухо ввійшло, а в друге вийшло», «одним вухом слухає, другим випускає». 目は口ほどに物を言う (*ме ва куті ходо ні моно о іу*) – «можна сказати поглядом більше, ніж тисячами слів», або «очі – дзеркало душі»[60].

– Вислови, що були перекладені з інших мов, такі як 火に油を注ぐ (*хі ні абуро о сосогу*), що означає «підливати масло у вогонь».

– Професійні вислови, що тепер мають ідіоматичне значення: メートルを上げる (*метору о агеру*) – «піднімати метр», що має значення «випити».

– Релігійно-філософські вислови, інколи біблеїзми, але частіше походять з даосизму та конфуціанства. 千里の道も一步より起こる (*сен рі но мічі мо інпоу йорі окору*) – це даосиський вираз, що означає «подорож в тисячу рі починається одним кроком». Або відомий всім нам вислів з Біблії 目には目を , 歯には歯を (*ме ні вам е о, ха ні ва ха о*) – «око за око, зуб за зуб»[65].

– З античності (як згадувалось вище, таких фразеологізмів в японській мові досить мало, особливо якщо порівнювати з європейськими мовами). Наприклад, *ダモクレスの剣* (*дамокуресу но кен*) – «дамоклів меч»[58].

– Вислови та цитати відомих людей, наприклад, *唯一の真の英知とは、自分が無知であることを知ることにある* (*юііцу но сін еіті то ва, дзібун га мутідеару кото о сіру кото ні ару*) Сократ сказав, що «єдина мудрість, що я знаю, це те, що я нічого не знаю»[67].

Тож, як бачимо, за походженням японські фразеологізми в багатьох випадках схожі на українські, але все ж мають суттєві відмінності.

Ще один варіант класифікації виконується на основі базових кодів культури. Вони мають своє відображення в кожній мові світу та передають світосприйняття, характерне різним культурам та націям[20, 342].

Таких кодів є безліч. Як приклад розглянемо соматичний, він бере за основу передачу символів та метафор через певні частини тіла. В японській мові це дуже розповсюджений вид фразеологізмів[49, 24]. Наприклад зі словом обличчя є безліч виразів: *顔をつぶす* (*као о цубуру*) «втрачати обличчя», «зганьбитися», *顔が立つ* (*као о тацу*) «зберігати обличчя», *顔が広い* (*као га хірой*) «добре відомий», «мати різноманітне велике коло знайомих», *顔から火が出る* (*као кара хі га деру*) «обличчя горить від сорому», «бути дуже засоромленим».

Або очі *目*: *目がない* (*ме га най*) «мати слабкість до», *目が高い* (*ме га такай*) «мати око експерта», *目を光らせる* (*ме га хікарасеру*) «пильно стежити за чимось», *目を三角にする* (*ме ні санкаку ні суру*) «злитися», «злісно дивитись на когось»[59, 63]. Помітно, що одна і та ж частина тіла можуть використовуватись для позначення найрізноманітніших значень.

Особливу увагу заслуговують соматичні фразеологізми, що виражають певні емоції. Наприклад, для вираження страху говорять *腰が抜ける* (*муне ні хіясу*) – «бути дуже наляканим», «похолоділо в грудях». Для здивування

використовують 目を丸くする (ме о марукусур) «витріщити очі від здивування». Для вираження злості 頭に来る (атама ні куру) – буквально перекладається як «прийти в голову», але означає «розізлитися», «бути розлюченим»[65].

Наступний код – просторовий. Він позначає навколишнє середовище людини та позначають різні сфери життя[16, 45]. Досить часто це саме поділ простору. Наприклад, 上を下へ (уе о сіта е) «догори дном», 後ろを見せる (сіро о місеру) «показувати спину», що означає «тікати», або «повернутися до ворога спиною».

Далі часовий код, який бере за основу сприйняття часу і в основному його і позначає. Наприклад, 昨日の友は今日の敵 (кіноу но томо ва кьоу но текі) – «сьогоднішній друг може завтра стати твоїм ворогом. 明日は明日の風が吹く (асі та ва асі та но кадзе га фуку) і означає «завтра буде дути завтрашній вітер» або український аналог «ранок мудріший від вечора».

Предметний код – пов'язаний з речами, що знаходяться поруч з людиною. Особливо це стосується давніх традиційних речей побуту. Наприклад, 枕を交わす (макура о кавасу) перекладається як «обмінятися подушками» і має значення «ділити ложе з кимось». 籠で水を汲む (каго де мідзу о куму) – «намагатися черпати воду кошиком» (тобто неможливо, марна трата часу та енергії)[67]. Можна помітити, що саме в цьому кодi використовуються специфічні для японської культури предмети, що буде дуже важким для розуміння носія інших культур.

Далі розглянемо біоморфний код, пов'язаний з живим істотами, представниками флори та фауни, що оточують людей. Для прикладу візьмемо фразеологізми, що містять в собі слово кіт 猫: 猫の額 (неко но хітай) «маленький», «крихітний», «як лоб кішки»; 猫の手も借りたい (неко но те мо карітай) – «дуже зайнятий, що навіть прийняв би допомогу від кота»; 猫なで声 (некона де кое) «голосом кота», що означає «вкрадливий,

лестивий голос»; 猫糞 (некобаба) – «крадіжка», «розкрадення», буквально «котячий бруд», 猫かわいがり (неко га вайгарі) «нянчитись з дітьми», «піклуватись про когось», буквальный переклад «ласкавий як кішка»[63].

Інше розповсюджене слово – це момідзі (жовте осіннє листя). 顔に紅葉を散らす (као ні ва момідзі о тірасу) – «покрасніти», але буквальный переклад «по обличчю осіннє листя розсипане».

До духовного коду належать різні духовні та моральні цінності. Він відображується в фразеологізми через протиставлення добра і зла, через міфічні та релігійні явища. Наприклад, 知らぬが仏 (сіране га хотоке) – «незнання – це благословення», буквально перекладається як «незнання – це сам Будда». Або 仏が呼ばれない (хотоке о йобаренай) – «душа померлого не знаходить покою». 仏の顔も三度 (хотоке но као мо сандо) – «у Будди три обличчя», що означає «випробовувати терпіння святого»[67].

В цьому кодї проявляються культурні особливості, що проявляються в релігії, міфології тощо. Це також досить складний для іноземців код, оскільки містить в собі велику кількість давніх звичаїв та явищ, що навіть самі японці не завжди можуть пояснити.

Отже, стає зрозуміло, що класифікація фразеологічних одиниць за формальною структурою в японській мові має свої особливості. Кожна з класифікацій має свої особливості та по-різному передає особливості японської фразеології. Загальноприйнята буде найбільш зрозумілою та наочною для іноземців, але інші класифікації більш точніше відображають саме японські традиції та культурні відмінності від інших мов.

Класифікація фразеологічних одиниць все ще лишається актуальним питанням мовознавства, особливо це стосується японської мови, де фразеологічні одиниці щі досі є недостатньо вивченими, так як мова має унікальний колорит та дуже відрізняється за своєю семантикою та будовою від інших. Особливої уваги потребують фразеологізми, що походять з китайської мови, оскільки ці мови є нерозривно пов'язані.

РОЗДІЛ 2 ПРОБЛЕМА ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ТА ПЕРЕКЛАДУ ЯПОНСЬКИХ ФРАЗЕОЛООГІЧНИХ ОДИНИЦЬ

2.1 Поняття вмотивованості лексичних одиниць сучасної японської мови

Однією з основних характеристик лексичного складу будь-якої мови є наявність мовної та позамовної вмотивованості. Це, також, одна з суттєвих особливостей японської мови.

Позамовна вмотивованість – це зв'язок значення лексичної одиниці з її графічним відображенням. Тобто асоціація форми знака з формою предмета світу. Цілий ряд слів японської мови має графічну вмотивованість. Наприклад, ієрогліфи, що зображують дані слова, мають співвідношення з предметами світу: 人 (*хіто*) – «людина», 山 (*яма*) – «гора», 川 (*кава*) – «річка», 口 (*кучі*) – «рот», 木 (*кі*) – «дерево»[28, 42].

Окрім графічної є ще і звукова позамовна вмотивованість. А саме це оноματοпоетичні слова. В японській мові оноματοпоетичні слова мають повторювану основу. Наприклад, むくむく (*мукумуку*) – «копирсання», がらがら (*гарагара*) – «торохтіння», ひそひそ (*хісохісо*) – «нашіптування», めそめそ (*месомесо*) – «пхикання»[7, 34].

В свою чергу мовна вмотивованість – це вмотивованість, яка характерна опорою значень лексичних одиниць на співвіднесеність зі значеннями складових морфем або однокореневих слів. Для прикладу розглянемо слово はなみ 花見. はなみ(*ханамі*) = はな(*хана*) – «квіти», 見る (*міру*) – «дивитися» = «милування сакурою», 時(*токі*) «час», はかり(*хакарі*) – «вимірювати». Мовну вмотивованість забезпечують префікси заперечення (い(фу), む(му), い(бу)), які надають слову негативного значення: かの (*кано*) – いかの (*фукано*) = «можливий – неможливий», かんしん (*кансін*) – むかんしん (*мукансін*) = «зацікавленість – незацікавленість».

У той же час в японській мові є випадки помилкової мовної вмотивованості лексичних одиниць. Наприклад, таке слово як 相子 あいこ (*aiko*). Судячи за значеннями морфем, слово означає «спільна дитина» (перший ієрогліф – в поєднанні позначає «взаємний, спільний», другий – «дитина»). Насправді слово позначає «нічия», «гра в нічию».

Що стосується фразеологізмів, для яких характерна мовна вмотивованість, їх повне значення можна вивести зі значень окремих компонентів.

Наприклад, お風呂に入る (*офуро ні хаіру*) «входити в ванну – приймати ванну», 針で刺すのような痛み (*хари де сасу но йоу на ітамі*) – буквально «біль, як ніби колють голкою», «гострий, колючий біль». Видно, що зі значень, які входять до складу вищенаведених фразеологізмів, можна визначити загальне значення.

До групи невмотивованих фразеологізмів, можна виділити кілька типів: 1 тип: фразеологічні зрощення – фразеологізми, цілісне значення яких в сучасній мові не виводиться з прямих значень їх компонентів. У середині даної групи виділяють дві підгрупи[19, 35].

До першої, найбільш численної за складом, відносяться одиниці, все компоненти яких мають самостійне лексичне значення і вживання: 腹を見せる (*хара о місеру*) – буквально: «показати живот» – «показати свою великодушність», おとがいでえおおう (*отогаіде хае о оу*) – буквально: «наздоганяти мух підборіддям» – «бути безпорадним».

Друга група об'єднує фразеологізми, до складу яких входять архаїзми, які не мають самостійного лексичного значення в сучасній мові і окремо не використовуються: 水魚の交わり (*суйгйо но мадзіварі*) – буквально: «відносини води і риби» – «нерозлий вода»[19, 36-37].

2 тип: фразеологічні єдності: як і зрощення, характеризуються цілісним значенням, але воно лише побічно вмотивовано прямими значеннями компонентів: 目蔵蛇におじず (*мекура хе бі ні одзідзу*) буквально: «сліпий не

боїться змій» – «п'яному море по коліно», *にのりかえる* (*ні норі каеру*) – буквально: «запізнитися на автобус» – «упустити можливість»[19, 39; 67].

В сучасній японській мові фразеологізми широко використовуються в різних сферах, таких як художня література, засоби масової інформації розмовна мова. Японські фразеологізми відносяться до числа найважчих для перекладу одиниць тексту через національно-культурну специфіку, а також особливості мови. Перш ніж перекладати на іншу мову, японські фразеологізми, перш за все, необхідно розпізнати і зрозуміти[20, 234-246].

Вибір способу перекладу зумовлений типом міжмовної еквівалентності. Повна еквівалентність характеризується наявністю в обох мовах тотожних або дуже близьких значень, структур, лексичних складів, стилістичних забарвлень тощо. Тому повні еквіваленти виникають в випадках, коли є певний рівень схожості національно-культурного та історичного розвитку, на основі сильних зв'язків між народами та мовами.

Зрозуміло, що такі умови не є характерними для української та японської мов, а саме тому кількість таких повних еквівалентів дуже обмежена. А передача фразеологізмів з однієї мови на іншу відбувається способом звичайної підстановки еквівалентів. Найяскравіше часткові еквіваленти для української та японської мов ілюструють фразеологізми, що відрізняються за лексичним складом або національно-культурними особливостями значень[19, 93].

Характерна особливість японського словникового складу мови в наявності великої кількості реалій. Реалії – це такі лексичні одиниці, які позначають предмети світу, що входить до сферу життєдіяльності японців і є відсутніми сферах життєдіяльності інших мовних колективів. В даному випадку в сфері українського мовного колективу. Відсоток реалій, що присутні в японській мові, суттєво перевищує розміри реалій в порівнянні з індоєвропейськими мовами (наприклад таких як англійської, німецької, французької тощо).

Основні причини такої розбіжності полягають в наступному[18, 34, 234].

Перш за все, відмінності світів, в мовах яких здійснюється власне життєдіяльність даних мовних колективів. Дані відмінності більш суттєві ніж ті, що характерні для європейських країн. Це відбувається через відмінності природного середовища, особливості історичного та культурного розвитку, державний устрій, економічні та політичні чинники тощо.

Другою причиною є набагато менший рівень взаємодії між японською та українською культурою, особливо порівнюючи з Європою.

Сукупність цих всіх факторів призвела до того, що в сучасних японських реаліях утворилось три основні групи безеквівалентної лексики.

По-перше, реалії, що мають лексичні еквіваленти в українській мові, вони передають еквівалентні до японських поняття про відповідні предмети. По-друге, реалії, що мають лексичні еквіваленти в українській мові, але, в той же час, передають дещо інші поняття про відповідні предмети. І по-третє, реалії, що не мають стійких лексичних еквівалентів в українській мові, які б позначали еквівалентні поняття про відповідні предмети[19, 234].

Типологія японських реалій першого і другого типів:

- Етнографічні реалії: побут і житло («розсувні перегородки»); одяг (浴衣 (юката) «літній кімоно»); харчування (天麩羅 (темпура) «риба, морепродукти і овочі, які смажать в глибокій сковороді з киплячим рослинним маслом, попередно умочуючи в кляр»); побутові заклади (温泉 (онсен) «гарячі термальні джерела»); відпочинок (碁 (го) «японська логічна настільна гра»); відпочинок, свята (ひな祭り (хінамацурі) «свято дівчат або свято ляльок, який відзначають 3 березня»).

- Географічні реалії: рельєф, клімат (梅雨 (байу) «сезон дощів»); флора, фауна (杉 (сугі) «японська криптомерія»); сільськогосподарські культури (牛蒡 (гобоу) «лапушник великий»).

• Суспільно-політичні реалії: державний устрій (天 王 (тенноу:) «японський імператор»); законодавча влада (国 会 (коккаі) «японський парламент»); виконавча зв'язок (保 安 庁 (боанч'оу) «управління національної оборони»).

• Реалії культури, освіти і релігії: література (短 歌 (танка) «японське п'ятивірш (основний вид японської ліричної поезії)»); театр і кіно (歌 舞 伎 (кабукі) «японський традиційний театр»); образотворче мистецтво (し ゅ き よ う (сюкійоу) «напрямок в образотворчому мистецтві Японії, що виникло в епоху Едо »); музика (琴 (кото) «японський музичний струнний інструмент»); релігія (神 道 (сінто) «синтоїзм»); спорт (相 撲 (сумо) «боротьба сумо»)[19, 34, 56, 234-236].

З наведених прикладів можна зробити висновок, що багато слів передаються українською мовою шляхом транскрипції, навіть в випадках реалій, які мають досить стійкі еквіваленти в українській мові. Тобто поява еквівалентів в українській мові вийшло через фонетичне запозичення та подальше переосмислення японської лексичної одиниці.

Через те, що словниковий склад японської мови суттєво відрізняється від словникового складу західних країн, японська лексика є важкою для не носіїв мови.

Більше того, вважається, що словниковий склад японської мови є більш різноманітним. Наприклад, для читання і розуміння дев'яносто п'яти відсотків тексту англійської чи французької газети необхідно знати близько п'яти тисяч слів. А для розуміння такої ж кількості інформації на японській мові, слід знати більше п'ятнадцяти тисяч слів

Це тому, що японська мова, як аглютинативна мова, має інші специфічні особливості, що сприяють збільшенню кількості слів.

У деяких таких комбінаціях слів один із лексичних компонентів переосмислюється і позначає деяку особливість другого компонента, який не переосмислюється і грає роль семантичного ключового слова.

Таким чином, значення фрази реалізується лише при спільному використанні слів, що до неї входять. Такі фрази, звичайно, збагачують словниковий запас, але найчастіше вони не збігаються на різних мовах, що ускладнює їх переклад.

Фразеологічна компетентність часто визначається як складна частина загальної лінгвістики та комунікативної компетентності в освоєнні рідної мови та інших мов. Це передбачає, що мовець володіє загальною мовною компетенцією, яка складається із загальної мовної, тобто фонетичні, морфо-синтаксичні, граматичні, лексико-семантичні, текстові, ситуативні, прагматичні та культурні знання та комунікативної компетентності в даній мові[18, 45, 65-66].

Таким чином, комунікативна компетенція розглядається як здатність адекватно використовувати мову в спілкуванні. Отже, фразеологічна компетенція – це загальне знання фразеологічних явищ та вміння використовувати їх в процесі спілкування. Фразеологічна компетентність є частиною загальної комунікативної, культурної та мовної компетенції, яка дає змогу мовцю успішно спілкуватися у певному соціокультурному контексті.

Фразеологічна компетентність, отже, включає все, що мовцю потрібно знати, щоб можна було адекватно розуміти та використовувати фразеологічні одиниці у спілкуванні.

Крім неминучої ролі інформації з контексту в процесі розуміння фразеологічних одиниць, рідна мова може стати найсильнішим аспектом, що впливає на фразеологічну компетентність. Як результати від Хальстейнсдоттір та Петріс чітко показують, концептуальну, семантичну та морфо-синтаксичну передачу з рідної мови – та інших мов – одну з домінуючих стратегій розуміння і, ймовірно, також використання фразеології в іноземній мові. Останні дослідження фразеології підтверджують, що також буквальне значення компонентів відіграє значну роль у фразеологічній обробці мови[17, 94; 22, 32].

Але в той же час потрібно більше досліджень для отримання достовірних і надійних результатів у даній сфері.

Наприклад, про роль буквального значення в когнітивному процесі, яке потребує уточнення та опис, щоб визначити вплив буквального значення компонентів, їх символічного значення та структуру ментальних понять (рідною та іноземною мовою) і обробка загального фразеологічного значення[20, 345, 347-349].

В японській мові, як іноземній, збільшується необхідність до впровадження вивчення фразеологічних одиниць в мові від початку вивчення. Однак навіть у контексті японської все ще є необхідність зробити багато роботи, щоб отримати загальне усвідомлення важливості ролі фразеології у мові та встановлення розуміння необхідності впровадження фразеологізмів у навчальні програми та навчальні матеріали. Підбір основної фразеологічної лексики та її дидактика реалізується в рамках цілісних підходів до мови як аспекту спілкування.

2.2 Особливості перекладу і розуміння японських фразеологізмів

Однією з найскладніших проблем теорії і практики перекладу є проблема перекладу фразеологічних одиниць. Фразеологічні одиниці, через свої мовні та культурні особливості, створюють різні проблеми в процесі перекладу.

Основною трудностю є те, що величезна кількість фразеологічних одиниць не мають рівноцінних еквівалентів в мові перекладу, або ж мають хибні еквіваленти, які можуть призвести до неправильного перекладу, спотворення сенсі. Також фразеологізми кожної мови мають свої характерні особливості, які притаманні лише цій мові чи групі мов.

Якщо говорити про еквіваленти, то можна виділити такі основні групи як: повні еквіваленти, часткові еквіваленти, фразеологічні паралелі та нееквіваленти. Фіксовані вирази, що існують лише в мові джерела, тобто не мають фразеологічних еквівалентів, складають фразеологічні прогалини (або лакуни). Відсутність у заданих фразеологічних одиниць мови еквівалентів іншою мовою означає, що їх потрібно перекладати нефразеологічними методами[19, 93].

Термін «лакуна» означає прогалину, яка може виникнути в різних сферах людської діяльності, наприклад в таких як спілкування та переклад.

Саме поняття лакунності може відноситись до різноманітних сфер життя. Через є кілька способів для визначення цього явища, які застосовуються в залежності від цієї самої сфери. Лакуни з'являються в результаті відмінностей між культурами, світосприйняттям, мовами. Саме тому це поняття стосується не лише мовних особливостей, а й культурних аспектів.

Взагалі можна виділити два основні типи лакун – це мовні, а саме граматичні, стилістичні, лексичні тощо, та культурні (такі як етнографічні, поведінкові стилістичні і т. д.)

В свою черги вони поділяються на підтипи. Так, культурні лакуни охоплюють суб'єктивні (або національно-психологічні), наприклад, культурно-емоційні, характерні, поведінкові лакуни. Є лакуни комунікативної діяльності, такі як ментальні, специфічні для поведінки. Ще виділяють ті, що пов'язані з культурним простором, як етнографічні, лакуни культурних фондів.

Мовні ж лакуни класифікують за різними критеріями. Тому за інтенсивністю вони бувають абсолютними та частковими. Ще їх розділюють на ті, що виникають в процесі міжкультурної комунікації, і ті, що утворюються на основі комунікації в межах однієї культури та на її різних рівнях[19, 234].

Всі лакуни ще можна поділити на явні та неявні. Явні характерні тим, що розриви сприймаються дивно, як явище, що потребує інтерпретації. А в випадках неявних одержувач не знає про розрив.

Термін «еквівалентність» являється, безперечно, одним з ключових в перекладі фразеологічних одиниць.

Як зазначалось вище, виділяють чотири основні класи еквівалентів, тобто повні еквіваленти, часткові еквіваленти, фразеологічні паралелі, нееквіваленти.

Але слід зазначити, що є ще один вид еквівалентів, а саме псевдоеквіваленти або хибні еквіваленти, тобто помилкові, які хоч і схожі на фразеологічні одиниці іншої мови, але при цьому виражаючи різні значення.

Слід сказати, що перекладач має на меті знайти функціональний еквівалент, який може мати або фразеологічний, або нефразеологічний характер.

Так, деякі фразеологічні одиниці, що є інтернаціональними, такі як біблеїзми, можуть бути замінені подібним висловом мови перекладу, особливо в випадках канонічного використання. Але тоді слід пам'ятати, що навіть в тих випадках, коли відповідні вислови існують в мові перекладу,

вони не завжди можуть бути найбільш адекватними еквівалентами перекладу у всіх контекстах.

Переклад фразеологічних одиниць є одним з найважчих видів перекладу, оскільки слід вважати особливості мови та відмінності між культурами. Особливо це стосується невмотивованих фразеологічних одиниць, а також давніх виразів, так як вони потребують аналізу з різних точок зору. Також переклад має процесуальний характер, в ході якого виконується аналіз контексту, щоб знайти найбільш влучний еквівалент, який найкраще зможе передати зміст оригіналу.

Сам хід перекладу можна умовно поділити на чотири етапи:

- Ідентифікація фразеологічної одиниці в оригіналі;
- Аналіз фразеологічного значення;
- Переклад фразеологічного значення;
- Заміна фразеологічної одиниці мовою перекладу[20, 234-246].

Перший крок є чи не найважливішим і його не можна недооцінювати. Дуже поширена помилка – це не усвідомлення фразеологізму і його меж. Такі помилки трапляються в різних видах текстів, а їх причиною є те, що перекладач не усвідомлює вираз, що використовується в переносному значенні, і, відповідно, це призводить до неправильного перекладу. Особливо це проблема у випадках нееквівалентних фразеологічних одиниць, які не можна пов'язати з фіксованою одиницею в мові перекладу.

Тому переклад необхідно проводити контекстуально, зважаючи на те, що багато фразеологічних мають кілька значень чи відтінків значень. Також часто явище, коли фразеологічна одиниця, що містить кілька компонентів, набуває конкретного значення саме в конкретному контексті, тоді, коли активізується певний компонент.

Після аналізу перекладач приступає до іншого етапу, а саме власне перекладу, що є пошуком еквіваленту. Можна використати повні або близькі еквіваленти в мові перекладу, близькі за структурою та будовою[20, 235-237]..

Наявність в різних мовах є повних і часткових еквівалентів дозволяє набагато точніше передати зміст, при цьому не втративши літературність та влучність виразу. А, у випадках, коли готові еквіваленти в необхідній мові відсутні, слід використати інші, нефразеологічні методи перекладу, такі як дослівний та описовий[6, 92].

В українській та японській мовах присутня велика кількість запозичених фразеологізмів. Проте етимологія цих запозичень дуже відрізняється один від одного.

Запозичення в українській мові містять найбільше елементів культур сусідніх, європейських країн, а також вирази з Біблії та античності. В свою чергу для японської мови більш характерні запозичення з китайської мови, а також буддизму, даосизму, синтоїзму.

Через це точна передача фразеологічного значення є можливою лише в випадках спільного походження одиниць, а саме біблійні оповіді та всесвітні історичні події. Тобто такі фразеологізми будуть однаково зрозумілі і для українців, і для японців[19, 32].

Дослівний переклад – це один з основних методів обробки фразеологічних одиниць. Цей метод має деякі обмеження, наприклад, застосування лише в деяких контекстах. Також слід зважати на вплив чужорідного тексту, тому контекст хоча б якоюсь мірою також має пояснювати вираз.

Як уже зазначалося, фразеологічні одиниці використовуються в контексті, який може містити пояснення на значення та джерела. В таких випадках вираз може бути перекладено буквально.

Приклади перекладу фразеологічних одиниць за допомогою дослівного перекладу дають зрозуміти, що адекватна передача змісту з мови оригіналу є не завжди можливою, через спотворення та культурну прірву. Причинами спотворень можуть бути некоректне визначення меж фразеологічної одиниці, особливості мови (граматичні, стилістичні тощо), наявність хибних

еквівалентів, характерні лише для однієї мови метафори та системи метафор тощо.

По відношенню до фразеологічних одиниць, що утворені на основі культурних реалій певного народу, дослівний переклад також може бути використаним. В свою чергу в українській та японській мовах є такі фразеологічні вирази, що можуть бути адекватно перекладені за допомогою дослівного методу, при цьому можна донести сенс оригіналу. До таких вислови відносять перш за все інтернаціоналізми, фразеологізми, утворені на основі професійних термінів, а також вислови, що передають фізичний та емоційний стан людини[6, 96].

До інтернаціональних фразеологічних одиниць відносять біблеїзм エジプトの闇 (*едзіпуро но ямі*) «тьма єгипетська», який буде однаково зрозумілим українцям і японцям. Якщо говорити про фразеологізми, що передають фізичний та психічний стан люди, то прикладом є 悦に入る (*ецу ні іру*) «входити в радість» – зрадіти[7, 54-57], тому цей вислів доцільно перекласти дослівно.

Оскільки фразеологізми збагачують мову, то при перекладі не слід уникати та опускаєти ці одиниці. Тому дослівний переклад використовується тоді, коли сенс образної основи не можна передати за допомогою підбор еквівалентів.

Крім дослівного методу перекладу є ще кілька менш поширених. Перш за все метод інновації. Це інша методика, яку можна використати для перекладу фразеологізмів. Суть в створені словосполучення на мові перекладу, яке має певну якість новизни. В такому випадку ця фраза може натякнути приймачу на вираз, що був використаний в оригіналі.

Наступний метод – це метод заміни. У певних контекстах та випадках заміна вислову є найкращим рішенням. Особливо це стосується текстів, в яких культурні особливості не є важливими. Така підстановка допомагає створити відповідний з точки зору семантики текст.

Остання техніка – це упушення. Суть методу полягає у виключенні фразеологізму з тексту перекладу. Цей метод має значний недолік в вигляді втрати значення. В той же час, в певних випадках виключення виразу з основного тексту може бути підходящим рішенням. Це можливо в випадках, коли фразеологізм не виходить перекласти через складний характер, або через створення проблеми в розумінні змісту при перекладі.

Як згадувалося раніше, метафори представляють собою граматичні форми, семантична структура яких складається з двох частин. При цьому вони складаються з теми та її коментаря. У структурі метафори можна виділити кілька формують частин:

- тема – тема першої частини (необразна) та річ, про яку в дійсності йдеться;
- образ – тема другої частини (образна, переносне значення), те, з чим порівнюється об'єкт;
- момент схожості – знаходиться в коментарях обох частин або в коментарі частини «події», темою якої є образ;
- необразний еквівалент – якщо частина, яка містить тему, представляє собою частини «події», то «коментар» є необразним еквівалентом [20, 46-48] .

Правильне розуміння метафори залежить від найбільш точного визначення теми, способу і моменту подібності. І, тільки визначивши всі складові метафори, можна здійснити її адекватний переклад на іншу мову.

Крім того, важливо розрізняти «застиглі» і «живі» метафори. «Застиглі» метафори є частиною ідіоматичні конструкції лексичного складу мови, в той час як «живі» метафори створюються автором в процесі мовлення. Читач або слухач не замислюється про словниковому значенні окремих слів, що входять в «застиглу» метафору, а сприймає виключно її загальний зміст, наприклад, 上京する (дзьоу кьоу суру) «їхати в столицю»[63].

При визначенні метафори в першу чергу слід звертати увагу на контекст, в якому зазвичай міститься щось, пов'язане з образом, використаним в метафорі. В усному мовленні образ зіставлення, що міститься в метафорі, найчастіше зрозумілий із ситуації. У письмовому ж тексті метафори, як правило, складаються з цілого ряду образів або з одного способу, який проходить через весь текст [6, 97].

При дослівному перекладі метафор на інші мови сенс багатьох з них часто повністю спотворюється. Дана проблема може виникати в декількох випадках. Однією з найбільш поширених проблем є відсутність образу, використаного в метафорі, в мові перекладу, або ж відсутність явно вираженого моменту подібності, що утрудняє визначення значення метафори, наприклад, 桂を折る (*кацура о ору*) «зламати багряник» – витримати випускні іспити, закінчити навчальний заклад.

Крім того, часто один і той же образ в різних культурах може інтерпретуватися по-різному, що викликає певні труднощі при перекладі. В якості вирішення такої проблеми при перекладі можна замінити образ метафори оригіналу на інший, еквівалентний йому образ, прийнятий в мові перекладу, наприклад, 捕らぬ狸の皮算用 (*торану танукі но кавадзанйоу*) «ділити шкуру неспійманих танукі» – ділити шкуру невбитого ведмедя [56, 82].

Якщо ж вираз є «живою» метафорою – слід провести його ретельний аналіз, виділивши тему образу і момент схожості, складові цієї метафори. Після цього слід задуматися над тим, який спосіб перекладу дозволить уникнути невірної, двозначної або безглуздої звучання.

При буквальному перекладі метафори може виникнути спотворення або повна відсутність її значення, або ж цей вислів на мові перекладу може звучати двозначно, проте даний вид перекладу можна застосувати в тих випадках, коли в мові перекладу існує аналогічний метафоричний образ, наприклад, 知る者は言わず言う者は知らず (*сіру моно ва івадзу моно ва*

івадзу іу моно ва іу моно ва шірадзу) «знає не говорить, говорить не знає»[24, 84, 94].

Метафору можна замінити в тому випадку, якщо при цій заміні не втрачається і не спотворюється її прямий сенс. Також можна зберегти метафору оригіналу, включивши при цьому в переклад її пояснення, щоб не відмовлятися від вкладеного в неї образу. Однак в деяких випадках при перекладі доводиться нехтувати образом і передавати тільки закладений в метафорі сенс без використання будь-яких метафоричних образів, наприклад, 一世風靡 (*ісейфуу бі*) «завоювати світ» – бути дуже популярним[6].

Особливості фразеологізмів роблять їх важливими частинами тексту, а також його значення і стилістики. Саме через це підбір коректних методів перекладу фразеологізмів є особливо важливою проблемою. Серед усіх фразеологічних одиниць лакуни вважаються чи не найважчими для перекладу і розуміння. Перш за все, при перекладі їх можна не помітити і не розпізнати за сталий вираз. А по-друге, лакуни не мають фразеологічних еквівалентів, тому їх доводиться перекладати іншими, нефразеологічними методами, такими як дослівний чи описовий.

При перекладі таких фразеологізмів слід здійснити спеціальний аналіз, щоб підібрати підходящий метод перекладу. Сам же переклад та вибір методу залежить від контексту використання. Таким чином в одних випадках дослівний переклад стає найадекватнішим методом перекладу, в той час як в інших більше підійде інновація, упущення або заміна.

Таким чином, переклад фразеологічних одиниць однієї мови, а також метафори, які вони в собі містять, представляє певні складності при перекладі на іншу мову. Існує кілька видів перекладу, що дозволяють так чи інакше передати закладений у фразеології сенс, а також їх образну складову, які застосовуються перекладачем в різних ситуаціях.

Підводячи підсумок, слід підкреслити, що в переклад фразеологічних одиниць неодмінно пов'язаний з втратою, яка повинна компенсуватися за

допомогою деяких інших елементів. Тому, хоча переклад одиниць є надзвичайно складним, необхідно докласти всіх зусиль для зменшення ефекту втрат у перекладеному тексті.

Тож, в даній роботі ми зробили спробу в загальних рисах розкрити основні труднощі перекладу, а також визначити способи їх подолання. Прийняття перекладачем до уваги особливостей перекладу тих чи інших лексичних одиниць говорить про його професійному вдосконаленні. Варто зазначити, що подальше виявлення і вивчення вищевикладених труднощів відкриває перспективи для більш якісного перекладу.

РОЗДІЛ 3. ВІДОБРАЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ ЯПОНЦІВ В ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЯХ

3.1 Фразеологізми, що мають аналоги в українській мові

Практична частина цієї роботи присвячена аналізу японських фразеологічних одиниць, завдяки яким японці розповідають про своє життя, оскільки це відображає повсякдення народу Японії.

Матеріалом для цього дослідження є «Японско-русский фразеологический словарь. Около 4000 фразеологических единиц. – 2-е изд. – М., 2007». Автором є Стелла Бикова. Цей словник містить величезну кількість фразеологізмів на різну тематику. Це перший японо-російський фразеологічний словник. Він містить близько 4000 фразеологічних одиниць, що використовуються в сучасній японській мові.

Словник призначений для фахівців японських досліджень, викладачів та студентів вищих навчальних закладів Сходу. А також він підходить для тих, хто самостійно вивчає японську мову. Його часто використовують для роботи над різними науковими працями, оскільки він є признаним багатьма фахівцями як один із найкращих словників. Тож, використовуючи цей словник, можна бути впевненими в актуальності фразеологізмів, що він містить.

А також звернемося до «Japanese idioms», 1993. Авторами є Майкл Л. Мейнард та Сенко К. Мейнард (Набуо Акіяма і Керол Акіяма). У томі представлено понад 2000 фразеологічних одиниць японської мови. Це корисний посібник для тих, хто вивчає японську мову.

Оскільки робота заснована на японських фразеологізмах та японських реченнях, то для букввальних перекладів передаємо японські слова якомога ближче до їх значення. Для україномовних понять та ілюстрованих речень по можливості намагаємося якомога природніше використати мову. Але оскільки дві мови та культури настільки різні, деякі переклади можуть сприйматись дещо дивно та незвично. Але для японців це цілком нормально.

В японській мові постійно зустрічаються фразеологізми, значення яких виражене одиницями мови з цілком переосмисленими значеннями. І, якщо точно не знати цих фразеологічних одиниць, то здогадатися про справжнє значення майже неможливо.

Словами, які в фразеологізмах мають дуже різноманітні значення, постійно стають об'єкти та явища повсякденності, слова, які в раніше і зараз японці часто використовують в розмовній мові. Можна побачити, як фразеологізми розкривають японські погляди на життя, любов, повагу, обов'язок, честь, сором, роботу, стосунки, природу та багато іншого.

Перш за все, розглянемо фразеологічні одиниці, до яких можна підібрати часткові еквіваленти або аналоги українською мовою.

穴（あな）діра

穴があったら入りたい（あながあったらはいりたい）бути соромно, бути приниженим, «готовий крізь землю провалитися» (хотів би залізти в діру, якщо б така була).

Іноді соромно настільки, що хочеться зовсім зникнути зі свого місця. На жаль, в більшості випадках люди зациклені на тому, щоб це перебороти. Але якби і справді була така діра, то вони б сховались там.

みんなの前で大失敗して、穴があつたら入りたい気持持ちでした。Коли я зробив помилку перед усіма мені було так соромно, що я була гтова скрізь землю провалитися.

Стилі: письмовий, неформальний.

パーティーの席上で急にあいさつをたのまれ、大変困ったことがある。気が動転していたためか、上司の名前をまちがえて言ってしまい、本当に穴があつたら入りたい気持持ちだった。やはり、あいさつをたのむなら前もってお願いしてもらえればありがたいものだ。

Одного разу у мене були велику неприємності, коли мене попросили виступити з промовою на вечірці. Мабуть я погано себе почував, тому що я використав неправильне ім'я, говорячи про мого боса. Мені насправді було

так соромно. Бажано заздалегідь питати, чи хоче хтось виступити з промовою на вечірці.

朝 (あさ) ранок

朝飯前 (あさめぎまえ) легко; нехитре діло, дріб'язкова справа, «раз плюнути» (до сніданку).

Меші буквально означає варений рис. Ранковий зварений рис (сніданок) – це перше і головне джерело енергії для цілого дня. Завдання, що можна виконати ще до першого прийому їжі – це щось, що майже не вимагає зусиль.

そんな仕事は朝飯前です。Це легка дріб'язкова робота.

Стилі: розмовний, повсякденний; жінки.

A: 用事で出られなくなったの。清原さんピアノの伴奏引き受けてくれるかしら。

B: 大丈夫でしょ。きっと引き受けてくれるんじゃない? コーラスの伴奏なんて彼女にとっては、ほんの朝飯前だしね。

A: Щось не виходить зробити приспів. Чи не могла б пані Кіяхара взяти на себе акомпонимент на піаніно.

B: Я впевнена, що вона без проблем вас замінить. Дня неї зіграти акомпонимент для приспіву це дріб'язкова справа.

足 (あし) ноги

足を洗う (あしをあらう) зняти з себе відповідальність, відмовитись від когось чи чогось, «умивати руки» (мити, умивати ноги).

Чорна, менш престижна робота часто вимагає працювати на вулиці, а іноді навіть босоніж. Тож мити ноги образно – означає відмовитись від низької роботи або вставати на морально неправильний спосіб життя (злочин).

彼女は芸能界から足を洗って、結婚しました。Вона відмовилась від шоубізнеса та вийшла заміж.

Стилі: письмовий, неформальний.

一度不良仲間に入ったら、なかなか抜け出せないものだ。やくざの世界と同じで、ある集団に仲間入りしてしまうと人間は簡単には足を洗えないものである。

Коли людина стає частиною банди, то дуже важко відірватися від неї. Як в випадку зі світом якудза (організована японська злочинність), коли стаєш її частиною, це нелегка справа відмовитись від цього (зняти з себе відповідальність).

腹 (はら) живіт

腹芸 (はらげい) навички маневрування, висловлювати себе без слів та жестів, сила особистості, інтуїтивне прийняття рішення, спілкуватися не використовуючи прямих слів, «відчувати нутрощами» (мистецтво, виступ, гра, трюк живота)

Походження слова харагей – це драма, виконана на животі людини, що лежить, або пародія з обличчям, намальованому на животі. Звідси витікає значення театральної стратегії спілкування з іншими людьми без слів. Сьогодні харагей вважається невербальною, інтуїтивно зрозумілою технікою вирішення проблем, що вимагає досвіду, чуйності, гарних знань тощо.

彼は 腹芸 で 論争 を 解決 しました。 Він вирішив суперечку, застосувавши свої навички маневрування (переговорів, інтуїтивно).

Стилі: розмовний, повсякденний; жінки.

A : 今度の知事は大物だねえ。人を動かす底力があるようだ。

B : そうらしい。何しろ 腹芸 に たけた人 だって いう わさ がある から いたから。

A: Наш новий губернатор важлива особа. Він, здається, має властивість мобілізувати людей до дії.

B: Я теж це чув. Люди ще кажуть, що це тому, що його інтуїтивна техніка ведення переговорів є дуже ефективною.

引っ張る (ひっぱり) тягнути

引っ張りだこ ひっぱりだこ містер Популярність, людина, що користується великим попитом, людину, яку тягнуть зі всіх сторін, «бути нарощават» (тягнути повітряного змія, розпинати восьминого).

Цей вираз походить від того, як восьминого розтягують для сушення. Всі вісім ніг розтягують в різні сторони до меж. Таким чином, коли людина раптово користується великим попитом, складається таке ж враження як і від хіппарі дако.

あの弁護士は決して負けないので、ビジネス界で引っ張りだこです。Через те, що цей адвокат ніколи не програє справи, він має велику популярність в діловому світі.

Стилі: А – неформальний; чоловік, Б – формальний; чоловік.

А : あの新人歌手、最近ずいぶん人気が出てきたね。

В : そうなんですよ。もういろいろなところからひっぱりダコでね。うちの雑誌のインタビューとるのも大変なくらいなんですよ。

А: Ця нова співачка стає популярною.

В: Так і є. Вона користується великим попитом. Насправді було дуже важко домовитись з нею про інтерв'ю для журналу.

独り (ひとり) один

独り相撲 (ひとりずもう) пуста трата часу (на уявного противника), «боротися з млином»; намагатись щось зробити, навіть без підтримки інших (займатись сумо одному).

Очевидно, що для часті в матчі сумо необхідно два борця. Хоча хтось із захопленням може боротися з собою, сама дія буде незавершеною та безглуздою. В цьому і полягає власне значення хіторітодзумоу.

抗議運動は支持が殆ど無く、独り相撲に終わりました。За невеликою допомогою, протестний рух закінчився боротьбою з вітряками.

Стилі: розмовний, повсякденний; чоловіки.

А : 例の案、委員会で提案したんだらう？

B: いや、それがね、提案したことはしたけどひとり相撲を取った感じで誰も支持してくれなかったんだ。

A: Ви запропонували цей план на засіданні комітету, чи не так?

B: Так, я. Я запропонував його, але це була пуста трата часу, ніхто його не підтримав.

耳 (みみ) вуха

耳が痛い (みみがいたい) говорити гірку правду, «різати вуха», визнати, що чиясь критика є правдивою (болять вуха).

Люди вважають, що японці досить прості люди, не дивлячись на особливості культури та світосприйняття. Сказати «вуха болять» по відношенню до почути тої критики – це прямолінійно та чесно. Це спосіб сказати «ти мене піймав». Фраза має на увазі визнання своєї неправоти.

彼が私の間違いを指摘するのを聞いて、耳が痛かったです。У мене горіли вуха, коли я слухав його вказівки на мою помилку,

Стилі: розмовний, повсякденний; чоловіки.

A: 忙しい、忙しいって言いながら、むだ話ばかりしているから仕事が全然進まないんだよ。

B: いやあ、その通り。耳が痛いな。

A: Ти кажеш, що зайнятий, але витрачаєш час на переписки. Тому ти не можеш закінчити роботу.

B: Ти правий. Піймав мене.

水 (みず) вода

水に流す (みずにながす) лишити минуле в минулому, пробачити та забути, «почати з чистого листа» (змивати воду, пускати по течії).

Вода відносить собою погані спогади. Пускаючи по течії біль від розриву з коханою людиною або зраду колишнього кращого друга, людина починає все заново. Опинившись у течії річки, річ, яку потрібно забути, прямує вниз за течією, ніколи не повертаючись.

彼らは過去を水に流して、またつき合うことにしました。 Вони рішили відновити стосунки та лишити минуле в минулому.

Стилі: розмовний, формальний; жінки.

A: ですから、それはもう忘れましょう。昔のことは水に流して、またやり直しましょうよ。

B: そうね。それが一番いいわね。

A: Тож, давайте забудемо про ті дні. Нехай минуле залишиться в минулому і почнемо спочатку.

B: Так. Це гарна ідея.

水 (みず) вода

水の泡 (みずのあわ) кінчитись нічим, не мати наслідків, все дарма, марні зусилля, «луснути як мильна бульбашка» (водна бульбашка, піна).

Зупинившись біля потоку і спостерігаючи за тим, як утворюються та зникають бульбашки води, японці можуть пов'язати ці бульбашки з тимчасовою природою життя. Це можна використати для поетичної передачі того явища, коли великі зусилля були марними і тепер зникають, як бульбашки в воді.

交渉が決裂して、これまでの努力が水の泡になりました。Після припинення переговорів, всі наші зусилля, що були прикладені до сих пір, були марними.

Стилі: розмовний, повсякденний; A – жінка, B – чоловік.

A: 道男君のサッカーね、あれだけ努力して試合にそなえたのに、当日雨で中止になったんだって。

B: 三か月の努力も水の泡か。かわいそうにな。

A: Дещо про футболіста Мачію, він тренувався так важко, але гру скасували через дощ.

B: Три місяця зусиль були марними. Бідолашний.

水（みず） вода

水を打ったよう（みずをうったよう） бути тихим, мертва тиша, можна почути, як пролітає муха, «як у воду опущений» (розсіювати, розливати воду).

Під час виконання чайної церемонії прийнято розливати воду в певному порядку. Цей ритуал вказує на підготовку. Вода очищує, зволожує ґрунт і збирає пил. А також приглушує звуки.

彼女が話し始めると、会場は水を打ったように静かになりました。
Коли вона заговорила в кімнаті настала мертва тиша.

Стилі: письмовий, неформальний.

コンテストの入賞者の発表がはじまった。司会者がマイクの前に立つと、会場は一瞬水を打ったような静けさになった。

Переможців конкурсу збирались оголосити. Коли майстер церемонії підійшов до мікрофону, натовп затих настільки, що можна було почути, як пролітає муха.

猫（ねこ） кіт

猫に小判（ねこにこばん） дуже велика трата ресурсів, «розсипати бісер перед свинями» (монета котові).

Кобан – це невелика золота монета овальної форми, що використовувалась в Японії до реставрації Мейдзі в 1868 році. Вираз означає, коли припускається, що не кожен може оцінити щось в однаковій мірі. Подібно до «кидати перли перед свинями», це означає «не пропонуйте нічого цінного тим, хто не здатний оцінити це».

彼にクラシック音楽のコンサートの券を上げて、猫に小判です。
Подарувати йому квиток на концерт класичної музики – це як розсипати бісер перед свинями.

Стилі: розмовний, повсякденний; жінка.

A: 佐々木さんのところね、息子さんのためにグランドピアノを買ったんだって。でも、息子さんは音楽には全く興味がないみたいよ。猫に小判とはあのことね。

A: Я чула, що Сасаки купив рояль для свого сина, але син взагалі не цікавиться музикою. Це справді випадок «кидання перли перед свинями», чи не так?

猫 (ねこ) кіт

猫の手も借りたい (ねこのてもかりたい) надзвичайно зайнятий, прийняти допомогу від будь-кого, «бути по вуха в роботі», «по горло в справах» (хотіти позичити лапу кота).

Ця фраза вказує на крайню ступінь потреби. Кішки марні в випадках, коли йдеться про допомогу людям. Якщо хтось піде так далеко, що навіть прийняв би допомогу від кота, то ця люди справді відчайдушно зайнята і погребує допомоги.

昨日は引っ越しで、猫の手も借りたいほどの忙しさでした。Коли я вчора переїжджав, я був по вуха в справах.

Стилі: розмовний, повсякденний; жінка.

A: あの、ちょっとごめんなさい。ここの事務所、今日、引っ越しで、猫の手も借りたいような忙しさなの。あとで電話するわ。

A: А, вибач. Знаєш, сьогодні в нашому офісі ми в процесі переїзду, і ми надзвичайно зайняті. Я передзвоню тобі пізніше.

袖 (そで) рукав

袖の下 (そでにした) хабар, «передавати гроші під столом» (під рукавом).

Широкий рукав японського кімоно стає ідеальним місцем для приховання або передавання грошей. Сьогодні японські чоловіки рідко носять кімоно (і майже ніколи для бізнес справ), але цей вираз все ще широко використовують. Насамперед він означає якусь форму хабарництва.

彼は、袖の下を使って政府の契約をもらったそうです。 Кажуть, що він передавав гроші під столом, щоб отримати урядовий контракт.

Стилї: розмовний, повсякденний; чоловіки.

A : なぜあんな案が通ったんだろう。

B : 委員長が袖の下でももらってるんだろう。きゃ通るはずないよ。

そうでもな

A: Цікаво, чому ця пропозиція була прийнята.

B: Можливо, що голова комітету отримав якийсь хабар. Інакше це ніколи б не було прийнято.

鮓 (すし) суші

鮓詰め (すしずめ) набитий, «як оселедці в бочці», «як мачин в маківці» (бути запакованим як суші).

Цей вираз схожий за значенням на «набитий, як оселедці в бочці». Суші – це поєднання риби та рису і є дуже популярною японською стравою, не тільки в Японії, але і в інших країнах світу. Суші з собою часто купуються в маленьких коробках, що називаються сушіогі, в яких щільно упаковуються шматочки суші.

ディスコは、若い人で鮓詰めでした。 На дискотеці молоді люди були упаковані як оселедці в бочці.

Стилї: розмовний, повсякденний; чоловіки.

A : 新しい仕事、楽しいけど、通勤が大変だね。毎朝すし詰めの電車で一時間なんだよ。

B : 大変だね。

A: Моя нова робота дуже цікава, але їздити туди – це жахливо. Кожен ранок я проводжу годину в забитому потязі, як оселедець в бочці.

B: Це кошмар.

一旗 (ひとはた) прапор

一旗揚げる ひととはたあげる зробити щось, випробувати удачу, досягати успіху, «зробити собі ім'я» (підняти прапор).

В феодальні часи воїни-завойовники піднімали прапор свого пана на місці бою. Піднімати прапор в Японії все ще символізує перемогу, особливо стосовно людей, що досягли успіхів, починаючи з нуля.

彼女はファッションの世界で一旗揚げるため、パリに行きました。
Вона поїхала в Париж, щоб досягнути успіху в індустрії моди.

Стиль: розмовний, повсякденний; А – жінка, В – чоловік.

А: 川上さんの息子さん、今度事業をはじめますって。

В: ほう、そりゃ大変だろうな。この景気じゃ、ひと旗あげるのもむずかしくなる一方だろうからなあ。

А: Чи знаєте ви, що син пана Кавакамі починає новий бізнес?

В: Це буде дуже важко. Домогтися успіху у власному бізнесі в сьогоднішній ситуації стає все важче і важче.

Отже, з наведених прикладів бачимо, що досить багато фразеологічних одиниць японської мови мають аналоги абочасткові еквіваленти в українській. В більшості випадків, це саме вирази, що поширені по всьому світу, а також зрозумілі та прості метафори. Але, можна помітити, що саме в таких фразеологізмах відображуються відмінності між культурами та мовами. Так, говорячи «набитий», в різних мовах використовують різні метафори, наприклад, в англійській мові – сардини, в російській – оселедець, в українській – мачин, а в японській – суші.

3.2 Фразеологізми, що не мають аналогів в українській мові

Далі розглянемо приклади фразеологізмів, що не мають еквівалентів чи аналогів в українській мові. По можливості підберемо російські чи англійські варіанти еквівалентів чи аналогів.

雨 (あめ) дощ

雨が降ろうと槍が降ろうと (あめがふるおとやりがふるうと) не зважаючи ні на що; що б то не було, все одно, будь-якою ціною (навіть якщо йде дощ і списи зливаються вниз).

Цей вираз відображає тверду рішучість японців, яку вони мають по відношенню до досягнення своєї мети. Після того, як мета буде поставлена, після напружених роздумів і зважень, «будь-якою ціною», ціль буде досягнуто і успішно завершено.

雨が降ろうと槍が降ろうとが、計画は実行します。 Незважаючи ні на що, я буду виконувати план.

Стилі: письмовий, неформальний.

三か月も前から予定していた旅行だから、明日は雨が降ろうと槍が降ろうと出発するつもりだ。 Я планував цю подорож протягом трьох місяців, тож я збираюсь поїхати ,незважаючи ні на що.

足 (あし) ноги

足下を見る (あしもとをみる) взяти нечесну перевагу з чиєїсь слабості, використати чиюсь слабкість, скористатись станом (дивитися на ступні).

Згідно з японським етимологічним джерелом, асімотооміру походить з феодальних часів, коли перевізники (паланкінів) перевіряли ноги та ступні потенційних клієнтів, щоб оцінити рівень їх заможності. А потім, відповідно, підвищували плату за послугу.

値段の交渉をするときには、足下を見られないように気付けをなさい。Коли ти домовляєшся с приводу ціни, будь обережним, щоб з тебе не взяли перевагу (тобою не скористались).

Стилі: розмовний, повсякденний; чоловік.

A:きのうは大変だったよ。中川と二時まで飲んじゃってさ。帰りのタクシーね、足もとを見られちゃって、タクシー代、随分とられたんだ。

A: Вчорашня ніч була катастрофою. Ми з Накагавою до двох годин ночі пили. І, звичайно, водій таксі скористався моїм станом та взяв завищену суму.

胡麻 (ごま) кунжут

胡麻揺り (ごますり) лестощі, надмірно лестити, вкрадливий, підлиза, підлабузник, англійською «apple-polisher» (шліфувати, молоти, перемелювати кунжут).

Коли людина каже відверто лестиві слова, він чи вона «перемелює насіння кунжуту». Інколи люди звертають увагу на гомасурі чи промовляючи слова, чи (невербально) виконуючи рухи куликом по долоні іншої руки (імітуючи подрібнення смаженого насіння кунжуту в ступі), чи виконуючи обидві дії одночасно. Як і насіння кунжуту, розтерті в ступі, людина, що шукає прихильності, прилипає до всього і всіх.

彼女は会社で、胡麻揺りとして知られています。В компанії вона відома як підлиза.

Стилі: розмовний, формальний; чоловіки.

A: 加藤さんいよいよ係長に昇進らしいですよ。

B: やっぱりそうですか。ここ三年間ずっとごますりをやってきたんだから、そろそろ係長になるだろうとは思ってましたけどね。

A: Я чув, що пан Като нарешті отримає підвищення і стане начальником відділу.

B: Так як я і думав. Я думав, що він стане начальником відділу скоро оскільки він був підлизою останні три роки.

羽根 (はね) крило

羽根を伸ばす (はねをのばす) звільнитися, буяннити, звільнитись від заборон, (витягувати, розтягувати, відрощувати, витягувати, розправляти крила).

Подалі від дому та офісу, без обмежень в статусі в суспільстві чи відповідності рангу в рамках японського суспільства, людина може бут вільною для пригод та авантур. Під нане о нобасу мають на увазі «віддавати данину захопленням молодості, робити дурниці по молодості» так само, як і «розслабитись, робити те, що хочеться; не звертати уваги на думку інших, перестати соромитись»

父がないので、羽を伸ばしています。Коли батька немає поруч, він робить те, що захоче.

Стилі: письмовий, неформальний.

日本人は仕事などで忙しいのが好きだけど、時には仕事や家庭をはなれて、旅行やレジャーを楽しんで、羽を伸ばすこともある。

Японці воліють бути зайнятими на роботі, але інколи, коли вони ступають за межі робочого міста та далеко від своїх домівок, щоб подорожувати чи займатись дозвіллям, вони справді звільняються від заборон

八方 (はっほう) всі сторони

八方美人 (はっほうびじん) підлиза, підлабузник; той, хто намагається догодити всім (краса на всі вісім сторони).

Хаппоу означає вісім сторін, напрямів. Бідзін буквально означає прекрасну жінку. Тобто, людина, що намагається виглядати привабливою з усіх восьми різних напрямів, – це людина, яка надто намагається сподобатись усім, тим самим проявляючи відсутність чесності та цілісності.

彼は八方美人だから、本音が分かりません。Оскільки він підлабузник, ніколи не знаєш його справжніх намірів.

Стилі: розмовний, повсякденний, грубий; чоловіки.

A: 昭男のやつ、協力してくれるって。最初はいやだって言ったんだけどさ。

B: いや、あいつは八方美人だから、あてにならないよ。

A: Акіо каже, що він нам допоможе. Хоча він сказав, що він не хотів спочатку.

B: Ну, він з тих, хто намагається догодити всім, тому насправді на нього не можна розраховувати.

十人(じゅうにん) десять людей

十人十色 (じゅうにんじゅうといる) у кожного свій смак, для кожного своє, російською «скільки голів, стільки и умов» (десять людей з десятьма різними кольорами).

Не дивлячись на те, що широко розповсюджена думка, про те, що японці відносяться до певної групи, в значній мірі відповідає правді, ця часто використовувана фраза, свідчить про їх усвідомлення відмінностей в індивідуальних смаках кожної людини.

会議では違った意見がたくさんありましたが、それも十人十色だからです。На зустрічі було так багато різних думок, але як у кожного свій смак.

Стили: розмовний, повсякденний; А – жінка, В – чоловік.

A: 今度のパーティーの料理は何をたのんだの?

B: 何かいいものと言っても十人十色だから、なかなか決まらなくてね。で、結局いろいろとりまぜてたのむことにしたんだよ。

A: Яку їжу ти замовив на вечірку?

B: Оскільки у кожного свій смак, було важко вирішити, але, врешті решт, ми придумали меню, що пропонує велике різноманіття.

肩身(かたみ) плечі

肩身が狭い (かたみがせまい) соромитись, почуття неповноцінності (широкі плечі, тіло).

В присутності когось, хто поважає в якомусь відношенні, або зробивши щось ганебне, почуття неповноцінності може посилитись. Фізичний прояв цього почуття – це спроби стати менше. Японці вважають цю реакцію як зменшення плечей.

約束を破って、友達に対して肩身が狭いです。Мені соромно перед друзями, бо я порушив обіцянку.

Стилі: розмовний, повсякденний; чоловік.

あのパーティーは学者と知識人の集まりでね。私のように学歴のない者にはちょっと肩身がせまいよ。

Люди на тій вечірці були переважно науковцями та інтелектуалами. Людина як я, що не має освіти, відчуває себе неповноцінною.

片 (かた) один (з пари)

片棒を担ぐ (かたぼうをかつぐ) бути співучасником, бути замішаним в щось, бути причасним; нести частину тягара, сприяти (нести один кінець жердини).

У феодальні часи носії паланкіну та труни працювали парами. Відповідальність за підйом та транспортування рівномірно розподілялись. Нести один кінець жердини означає утримувати свою частину діла, беручи на себе всю відповідальність як рівноправний партнер.

彼は、その会社の乗っ取りの片棒を担ぎました。Він брав участь в ворожому захопленні компанії.

Стилі: розмовний, А – повсякденний; чоловік; В – формальний; чоловік.

А: いやあ、あの事件は人事課の山田さんが片棒をかついだらしいよ。

В: やっぱりそうなんですか。まあ、川井さんひとりで、あんな大それたことを計画するはずはないと思ってましたがね。

А: Тож, здається, що пан Ямада з відділу кадрів причасний до цієї справи.

В. Як я і думав. Я подумав, що пан Каваі не міг прийти до такого геніального плану самостійно.

風 (かぜ) вітер

風の便り (かぜのたより) чутка, історія без джерела, російською «сарафанное радио» (повідомлення, принесене вітром).

Повідомлення, доставлене через вітер. Використовується для пропонування новин з неназваного або легко забутого джерела. При цьому немає прямої лінії зв'язку. Цей вираз можна порівняти з «маленька пташка мені сказала».

風の便りに聞くと、彼女は去年離婚したそうです。Подейкують, що вона розлучилась минулого року.

Стилі: розмовний, повсякденний; А – чоловік, В – жінка.

А: 去年アメリカへ帰ったスミスさん、今どうしてるかなあ。

В: 風の便りでは、大学にもどって勉強しているらしいわよ。どこ
の大学か知らないけど。

А: Ви знаєте того містера Сміта, що минулого року повернувся до США?

В: Цікаво, що він зараз робить. Я чула, що він повернувся до навчання. Але я не знаю який університет.

腰 (こし) талія, поясниця

腰が低い (こしがひくい) скромний, ввічливий, стриманий (низька талія).

Можливо, справедливо сказати, що життя японців повне ієрархії. Статус вказується фізично однією позою по відношенню до іншої. Трохи зігнувшись, опустивши голову чи низько поклонившись – це означає бути перед особою вищою по рангу. Таким чином, каші га хікуй є компліментом, особливо до особи, що в силу багатства і слави досягла високого статусу.

彼は、誰に対しても腰が低いです。Він чемний по відношенню до всіх.

Стилі: розмовний, повсякденний; чоловік.

田中社長、大会社の社長だけどちっともいばることがないんだな。
腰が低くてさ。だからみんなに好かれるんだろうな。

Президент Танака, Ви знаєте, що навіть будучи президентом своєї компанії, він ніколи не зазнається. Він завжди скромний. Саме тому він всім подобається.

雲 (くも) хмара

雲をつかむような (くもをつかむような) бажане мислення, неможлива мрія, нечіткий (схопити хмару).

Оскільки насправді ніхто не може схопити хмару, вираз позначає неможливість. Здалеку хмара має форму. А зблизька вона розсіюється і доторкнутись неможливо. І коли людина не має особливого таланту чи вмінь в певній сфері, то можна сказати, що ця мрія кумо о цукату – м'яке попередження про те, що амбіції або ціль навряд чи будуть реалізовані.

彼女は、彼の雲をつかむような計画に大金を投資しまし。Вона вложила велику суму грошей у його нечіткий план.

Стиль: розмовна, повсякденний; А – син, В – матір.

А: 作曲家になろうかな。

В: そんな雲をつかむようなことばかり考えているからいつまでたってもひとりだちできないんですよ。

А: Знаєте, можливо, я стану композитором.

В: (свариться) Все, що ти думаєш про це – просто неможлива мрія! Не дарма ти так і не зміг стати фінансово незалежним.

臭い (くさい) поганий запах

臭い物に蓋をする (くさいものにふたをする) дивитися в іншу сторону, ігнорувати проблему, приглушати (покривати, приховувати) проблему, обирати короточасні рішення (прикрити річ, що погано пахне).

Велика проблема потребує негайного рішення. Але просто прикрити джерело неприємного запаху ще не означає, що проблема буде вирішеною. Таким чином, це означає тимчасове рішення.

国民は、政府の臭いものに蓋をするような態度を批判しています。
Народ критикує схильність уряду приховувати речі.

Стилі: письмовий, неформальний.

あの報告では、根本的な問題に言及していない。要するに「臭いものにはふたをする」という方針なんだろうが、問題が深刻化するの、単なる時間の問題と言える。

Цей звіт повністю висвітлює основні питання. Коротше кажучи, вони займають позицію (тимчасово), уникаючи та ігноруючи проблему, але це лише питання часу, перш ніж проблема набуде серйозних масштабів.

水 (みず) вода

水物 (みずもの) непевна справа, ненадійне діло, ризикова справа (водяниста річ).

Текуча вода не вважається такою, що має фіксовану швидкість потоку. Іноді течія води буває сильною, іноді слабкою. Таким «текучим» характер мають деякі справи та бізнеси. Мідзумоно може включати в себе різні розважальні місця (такі, що включають в собі азартні ігри, алкоголь, порушення закону тощо).

選挙は水物だといわれています。Кажуть, що вибори – це непевна справа.

Стилі: розмовний, повсякденний; жінка.

A: 森さんの息子さんね、結婚したいらしいけどご両親が反対してるってうわさねえ。

B: そうなのよ。なにしろ、相手が水物商売の出らしいのよ。

A: Син пані Мурі схоже хоче одружитися, але батьки проти цього.

B: Це правильно. Я чула, що наречена займається ненадійною професією.

虫（むし） комаха

虫の息（むしのいき） слабке дихання, вмираючий шепіт, біля дверей смерті, бути на смертному одрі (дихання комах).

Оскільки комахи маленькі, можна уявити, яким слабким має бути їх дихання. Шанси на одужання надзвичайно малі для людини, що має подих такий же слабкий, як і комаха.

私が駆けつけたとき、祖父はすでに虫の息でした。Коли я кинулась до нього, дідусь все був на смертному одрі.

Стилі: розмовний, формальний; жінки.

A: 田中さんのお兄さん、全く気の毒にねえ。交通事故で亡くなったんですってね。

B: ええ、そうなんですって。大きな事故でね、病院に着いた時はもう虫の息だったらしいんですよ。

A: Брат Танаки, яка трагедія. Я чула, що він загинув в аварії.

B: Так, я теж це чув. Це була досить серйозна аварія. Здається, він вже був на одрі смерті до того часу, коли прибули до лікарні.

猫（ねこ） кіт

猫も杓子も（ねこもしゃくしも） будь-хто без різниці, звичайна людина, хто завгодно, перший зустрічний, англійською «every Tom, Dick and Harry» (і кіт, і черпак).

Згідно з однією народною етимологією, рисовий ківш символізує домогосподарок; оскільки коти та домогосподарки практично універсальні для японських домів, вираз означає «звичайне і звичне». Інше тлумачення означає, це різні речі, тому вираз охоплює велике різноманіття предметів та явищ.

最近は、猫も杓子もスキューバダイビングをしています。У наш час кожен зустрічний займається дайвінгом.

Стилі: розмовний, повсякденний; жінки.

A : 最近またスカート丈が少し短くなったようね。

B : そうなのよ。これで又、猫も杓子も短いスカートになるんでしょ。
個性がなくていやになるわね、全く。

A: Здається, що довжина спідниць зменшилась останнім часом.

B: Ти теж помітила? Тепер всі і кожен буде вдягати коротші спідниці.
Індивідуального стилю зовсім немає, ненавиджу це.

根 (ねも) коріння

根も葉もない (ねもはもない) необґрунтована чутка, плітки,
повна неправда, необґрунтований, безпідставний (без коріння та листя).

Коріння дають дереву підтримку так само, як і факти підтримують
твердження, звинувачення та заяви. А листя підтримують здоров'я дерева,
забезпечуючи життєдіяльність, як і докази забезпечують достовірність. Не
маючи ні підтримки (коріння), ні доказів (листя), твердження (дерево) не
може вистояти.

我が社が倒産するという噂には、根も葉もありません。Чутки про те,
що наша компанія збанкрутіла, абсолютно безпідставні.

Стилі: розмовний, повсякденний; A – чоловік, B – жінка.

A : 山田さんの奥さん、浮気してるらしいよ。

B : そんなこと、うそよ。全く根も葉もないうわさに決まってるわ。

A: Здається, що пані Ямада має роман.

B: Це неправда. Звичайно це безпідставна плітка.

鯖 (さば) скумбрія (макрель)

鯖を読む (さばをよむ) обраховувати, маніпулювати на чиюсь
користь, спеціально неправильно рахувати, збільшувати чи зменшувати вік
(читати скумбрію).

Серед риби, виловленої сітками, скумбрія мало цінувалася, що японські
рибаки навіть не намагалися її рахувати. Часто названа кількість цієї риби
була сильно завищена, що приводить до використання фрази «читання
скумбрій» для позначення практики «робити здогадки» на власну користь.

デモの主催者は、参加者の数の鯖を読みました。Organizatori demonstracii specialno nepravilno poraxovali kolicnost uchastnikiv.

Стилi: розмовний, повсякденний; А – жінка, В – чоловік.

А: この会計、ずいぶん高いと思わない? 飲みもの四十八人分ってあるけど。

В: かなりさばを読んでもるんじゃないか。会社払いだからわからないと思っているんだろう。

А: Ти не вважаєш, що цей рахунок жахливо завищений? Вони порахували 48 напоїв!

В: Вони певно навмисно неправильно порахували в свою користь. Певно вирішили, що ніхто їх не піймає, оскільки компанія платить за це.

匙 (さじ) ложка

匙を投げる (さじをなげる) відмовитись від чогось безнадійного здатися, визнати свою поразку, англійською «to throw in the towel» (викидати ложку).

У давнину від японських лікарів чи фармацевта передбачалося придумати спеціальну формулу, яка вилікувала б пацієнта. Тиск, щоб знайти правильну суміш інгредієнтів, був настільки великий, що багато лікарів у відчаї кидали мірну ложку. Часто фраза використовується як застереження не здаватися.

彼にそれをいくら説明しても分からないので、匙を投げました。Оскільки він не зрозумів це, неважливо як я йому пояснював, тож я визнав свою поразку.

Стилi: письмовий, неформальний.

教育者なるものは、どんな学生に対してもサジを投げてはならない。人間は誰でも何かの隠された才能があるものだからである。

Педагоги не повинні відмовлятися від жодного учня, оскільки кожна людина має певні здібності.

心臓 (しんぞう) серце

心臓が強い (しんぞうが強い) мати зухвалість, сміливість, нахабство (сильне серце).

Сідзоу га цуйой описує соціально сміливу, зухвалу людину. Зазвичай вважається негативною рисою, фраза також може посилатись на те, щоб мати сміливість (або жовч) вести себе проти того, що зазвичай очікується, як працівник, що ставить під сумнів начальство, або студент, який кидає виклик викладачеві.

彼女は心臓が強くて、言いたいことを誰にでも言います。Вона має сміливість сказати все, що вона хоче сказати кому завгодно.

Стилі: розмовний, повсякденний; А – жінка, В – чоловік.

А: 佐知子さん、大丈夫かしら。みんなを代表して不平を言いに行っただけ。

В: 彼女なら大丈夫さ。心臓が強いからはっきり文句言えるだろ。

А: Цікаво, чи Сачіко в порядку. Вона пішла зареєструвати скаргу від імені групи.

В: С нею буде все добре. Вона має сміливість точно сказати їм, що вони зробили не так.

砂 (すな) пісок

砂を噛むような (すなをかむような) жахливий, нещасний, немає смаку, прісний, неприємний (як жувати пісок).

Найчастіше використовується для опису тупого, нецікавого життя. Важко уявити собі більш несмачний досвід, ніж їсти чи жувати пісок день у день. Фраза позначає тьмяне, прісне, нещасливе життя.

離婚してからは、砂を噛むような生活です。Після розлучення моє життя втратило смак.

Стилі: письмовий, неформальний.

犯人は妻を殺してから五年間、都会の片すみで逃亡生活を送った。自供によると、精神的にも物質的にも苦しく、社会から孤立していたため、毎日が味気なく、まさに砂をかむような生活だったと言う。

Вбивця, убивши дружину, провів п'ять років як утікач. Згідно з його зізнанням, він страждав як психічно, так і матеріально та, живучи ізольовано від суспільства, вів нудне, прісне та нещасне життя.

Отже, переклад фразеологізмів, що не мають еквівалентів в іншій мові досить важкий. Доводиться використовувати інші способу перекладу, такі як описовий та дослівний. При цьому втрачається літературність та влучність висловлювання. З іншого боку, можна помітити особливості національного світосприйняття та передачі метафор різного значення.

Слід звернути увагу, що деякі фразеологізми різних мов досить схожі між собою, але несуть в собі різне значення. Наприклад, 水物 (みずもの) (водяниста річ) досить схоже на український фразеологізм «мутити воду». Але виявляється, що японський фразеологізм означає непевну, ризикову справу, ненадійне діло. А український – хитрити, збивати з пантелику, морочити голову, пудрити розум тощо. Тому досить легко переплутати їх і неправильно зрозуміти, адже ці два фразеологізми схожі.

Для уникнення непорозумінь треба точно знати значення фразеологізми та уважно перевіряти всі можливі варіанти перекладів. В таких випадках також слід дуже звертати увагу на контекст, оскільки це може допомогти уникнути помилок.

Виконавши аналіз різних фразеологічних одиниць, можна сказати, що, фразеологізми – це вимір, що перевищує граматику, вимову та словниковий запас. Вони додають кольору, пікантність та гумору. Вони дають уявлення про культуру, історію, особливості світосприйняття. Якщо знати фразеологізми, то можна зрозуміти вирази, які неможливо перекласти лише розуміючи їх складові частина. Для всіх, хто вивчає японську мову, або тих,

хто вже досягли певного знання та бажають збагатити своє мовлення, розвивати подібні знання в новій мові буде безцінним.

Як бачимо в наведених вище прикладах, фразеологізми використовуються в найрізноманітніших ситуаціях, між різними людьми, в формальних та неформальних ситуаціях, письмовому та усному, офіційному та неофіційному мовленні, жінками та чоловіками, тож уникнути зустрічі з фразеологізмами просто неможливо. А, так як не завжди можна зрозуміти значення лише по словам, то вивчення фразеологізмів стає обов'язковою умовою для гідного рівня знання будь-якої мови, в тому числі і японської.

ВИСНОВКИ

Знання та розуміння фразеологічних одиниць являється невід'ємною частиною вивчення національної специфіки мови, адже ці вирази є одним із засобів образного та літературного мовлення, вони являють собою лаконічне формулювання ідей та уявлень, конденсують у собі достатньо складні образи і викликають у свідомості низку асоціацій роблять мову яскравою, лаконічною, значущою та ємкою.

Повне дослідження фразеологічного фонду японської мови не вмістилося б в рамки даної роботи, оскільки він занадто великий. Однак, на основі розглянутих прикладів можна чітко уявити рівень різноманітності та виразності за семантикою фразеологізмів сучасної японської мови.

В даний час, завдяки великій кількості різноманітних факторів, фразеологічний фонд японської мови налічує величезну кількість. Але, не слід відзначити ще й те, що в японська мову також прийшла величезна кількість фразеологізмів з історії та культури різних країн світу.

Також важливо знати, що японська фразеологія може класифікуватися за такими ж критеріями, за якими класифікують фразеологічні системи інших мов, передусім європейських. Але, з іншого боку, з огляду на специфіку японської мови, слід вносити певні корективи в традиційні класифікації при застосуванні їх на матеріал японської фразеології.

В ході даного дослідження була виконана низка завдань, пов'язаних з метою роботи. В результаті аналізу наукових праць у сфері вивчення фразеологічних одиниць, ми дійшли до ряду висновків. По-перше, стає зрозумілим, що в межах області вивчення фразеології і досі залишається багато малодосліджених питань. Це пов'язано з тим, що дана наука, як і об'єкт її вивчення, перебувають в постійному розвитку, видозміні, разом із розвитком суспільства, його культури, моральних та етичних поглядів. Тим не менш для подальшого дослідження ми виокремили, основні поняття фразеології з опрацьованих нами робіт вчених в даній галузі.

Також проведений нами аналіз теоретичної літератури на тему фразеології дав змогу виявити той факт, що фразеологічна одиниця, функціонуючи в тексті, реалізує своє значення перш за все в контексті. Тому подальші наші дослідження функціональних особливостей фразеологізмів ми виконували саме в контексті, звертаючи увагу на фразеологічні конфігурації. Крім того, нами була здійснена структуризація поглядів щодо класифікації японських фразеологізмів за їх функціями.

В практичній частині нашої роботи ми дослідили фразеологічні одиниці японської мови в контексті (на прикладі різножанрових текстів, таких як в художні твори, газети, а також в розмовній мові). А також проаналізували варіанти перекладу, висунувши наш альтернативні варіант перекладу чи еквіваленти в українській мові, спираючись на данні словників та на змістову складову тексту.

Ми виявили, що фразеологізми не тільки відображають, але часто і формують певні стереотипи поведінки у відповідному суспільстві та у відповідній культурі.

Певні якості національного характеру так чи інакше проявляються в мові, і людина з дитинства, освоюючи рідну мову, того не усвідомлюючи, вчиться сприймати навколишній світ і себе в ньому так, як це прийнято у людей, які розмовляють цією мовою .

Так японська фразеологія відображає і виховує деякі риси характеру і поведінки японців, що найбільше звертають на себе увагу іноземців.

Багато особливостей загальнонаціонального характеру в якійсь мірі проявляються у мові, і людина, з самого раннього дитинства, на підсвідомому рівні, коли вивчає свою мову, його ідіоматику і граматику, вчиться розуміти і сприймати світ навколо і себе в цьому світі таким чином, як це повелося серед людей що розмовляють цією мовою.

Саме тому японська фразеологія показує і вирощує якісь особливі риси поведінки, темпераменту і свідомості японців, на які найчастіше звертають увагу іноземці.

Японська фразеологія розвивалася протягом століть під впливом політичних, соціальних, економічних, культурних та екологічних факторів, та зараз можна зробити висновок, що повсякденний світогляд фразеології японців, більш присвячений речам, тому що для японців притаманне інше ставлення до повсякденних речей, яке називається «моно но аваре», що означає милування світом речей.

Виявлення закономірностей і характерних особливостей вживання фразеологізмів в японській мові дозволяє нам краще зрозуміти національну специфіку та світосприйняття японців, саме це розуміння необхідно для подальшого вірного та більш творчого перекладу японських фразеологізмів на інші мови світу.

Слід зазначити, що особливо велике в японській мові число фразеологізмів зі словами, що в цих фразеологізмах мають дуже різноманітні значення, про які майже не можливо здогадатися, не знаючи їх. Це стосується і предметів, які оточують японців у їх житті, що говорить про дуже важливе значення цих слів і понять в свідомості японського народу.

Проаналізувавши японські фразеологічні одиниці стало ясно, що серед них трапляється багато слів та фраз, які мають українські аналоги, але великий пласт крилатих виразів, особливо нових, не мають подібного значення.

Можна сказати, що в японській мові часто зустрічаються слова, що мають нейтральне значення, але в фразеологізмах воно може отримати яскраво виражений відтінок. Так, слово що має позитивний відтінок, може отримати негативний, і навпаки. Також характер слів дуже часто залежить від інших слів у словосполученні чи вислові. А ще від контексту використання, оскільки в одних випадках фразеологізм може мати позитивне значення, а в інших – негативне.

Тому дуже важливо вивчати фразеологію, оскільки не тільки відображають особливості культуру і побут Японії, а й допомагають зробити мову більш виразною, багатою та емоційною. Не можливо повністю зрозуміти

мову і її носіїв без знання фразеологізмі цієї країни. І особливо важливе це твердження по відношенню до японської мови. Як можна зрозуміти із зазначених в роботі прикладів, є багато слів, мають десятки різноманітних значень і способів використання.

Фразеологія – це деже складне явище, тому її вивчення вимагає багатьох методів дослідження, а також використання даних багатьох інших наук – стилістики, граматики, лексикології, фонетики, історії мови, історії, логіки, філософії і країнознавства. Розуміючи та використовуючи фразеологічні одиниці можна змінити сам характер свого мовлення та зробити його більш виразним.

Перспективи даного дослідження полягають у подальшому вивченні лексико-семантичних та лінгвокультурологічних особливостей фразеологічних одиниць сучасної мови, оскільки мова постійно змінюється, так само як і змінюються фразеологізми, з'являються нові, а старі отримують нові відтінки значень, тож завжди будуть нові аспекти для дослідження і вивчення.

PE3HOME「要約」

この研究の話題は日本語の熟語（イディオム）の問題である。言語文化的小よび語彙的意味論的側面です。

日本語学には「phraseology」と言う科学を指す言葉はありません。しかし、その科学の件名を指す言葉があります。例えば慣用句、言い習わし、語、四字熟語。慣用句とは、習慣として長い間広く使われてきた、ひとまとまりの言葉・文句や言い回しのことで、類語に成句や成語がある。

慣用句はテキストでどんな機能があるかと言う質問の答えを見つけたら、言語の語量はどうやって回りの世界を移っていると分かります。つまり、慣用句をよく分析すれば、言葉と言語だけでなく、もっと不覚な文化分野にある知識を得ることができます。

日本の慣用句はどんな機能があるかと分か日本と他の国からの言語学者のアメリカ、ウクライナ、るためにロシア、所見しました。

日本語の語彙基金は非常に大きいため、完全な研究はこの作業の範囲に収まりません。しかし、熟考されたフレーズ論の例では、現代の日本人のフレーズ論の意味論と表現力がどれほど多様であるかをはっきりと見ることができます。

多くの異なる要因により、日本語には非常に多くのフレーズ論があります。しかし、世界のさまざまな国の歴史と文化から多くの語学者が日本語に来たことも忘れてはなりません。

日本語の語彙は、他の言語の語彙体系が分類されるのと同じ基準に基づいて分類されることに注意する必要があります。

この研究の過程で、多くの仕事関連のタスクが実行されました。句単位の研究の分野における科学的研究の分析の結果、多くの結論に達しました。多くの不十分に研究された質問が語彙の分野に残っていることが明らかになります。

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амосова Н. Н. Основы английской фразеологии. – Ленинград, Наука, 1989 – 97 с.
2. Быкова С. А. Японско-русский фразеологический словарь – Москва, Муравей-Гайд, 2000 – 282 с.
3. Быкова С. А. Японско-русский фразеологический словарь. Около 4000 фразеологических единиц / 2-е изд. – Москва, Восток – Запад, 2007 – 18, 52 с.
4. Виноградов В. В. Русский язык, Грамматическое учение о слове. – Москва, Наука, 1986 – 27-33 с.
5. Виноградов В. В. Об основных типах фразеологических единиц в русском языке. – Москва, Наука, 1986 – 243 с.
6. Гривнин В. С. Основы перевода. Курс лекцій – Москва, Центр ИСАА при МГУ, 1999 – 88, 92 с.
7. Гуревич Т. М. Японский язык и японцы / Лингвокультурологическое учебное пособие на материале фразеологических единиц – Москва, МГИМО-Университет, 2003 – 44 с.
8. Пирогов В. Л. Джерела формування японських паремій: типолого-культурологічний аналіз – Київ, Вісник Львівського університету. Серія філологічна – 359-363 с.
9. Пирогов В. Л. Мудрость Востока и Запада – экософские и лингвистические основания (подход к сравнительному исследованию устойчивых фразеологизмов) – Київ, Наук. вісн. каф. ЮНЕСКО Київ. держ. лінгвіст. ун-ту. Сер.: Філологія. Педагогіка. Психологія, 2001. – Вип. 5. – 178-182 с.
10. Пирогов В. Л. Система ментальних стереотипів, відображена в японських прислів'ях і приказках – Київ, Східний світ. № 3, 2007 – 72-79 с.

11. Пирогов В.Л. Етнолінгвістичні паралелі у різносистемних мовах – Київ, Східний світ, 2001. – №1. – 98–102 с.
12. Селиванова Е. А. Фразеосистема языка как "осадочный" дискурс: параметры самоорганизации // Национально-культурный компонент в тексте и языке : материалы докладов 3 Международной науч. конф.: В 3-х ч. – Черкаси, Чабаненко Ю.А., 2005 – 54 с.
13. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. – Полтава, Довкілля-К, 2006 – 644 с.
14. Шанский Н. М. Фразеология современного русского языка: Учеб. пособие для студ. филол. фак-тов ун-тов. – Москва, Высшая школа, 1963. – 89 с.
15. Шанский Н. М. Фразеология современного русского языка. – Москва, Специальная литература, 1996. – 156 с.
16. Языкознание. Большой энциклопедический словарь / [гл. ред. Ярцева В. Н.]. – 1-е изд. – Москва, Большая Российская энциклопедия, 1998 – 34-52 с.
17. Hallsteinsdóttir Erla Phraseological competence and the translation of phrasemes – Hamburg, Verlag Dr. Kovac, 2011 – 94 p.
18. J. Szerszunowicz, B. Nowowiejski, K. Yagi, T. Kanzaki Intercontinental Dialogue on Phraseology 1: Research on Phraseology in Europe and Asia: Focal Issues of Phraseological Studies – Białystok, University of Białystok Publishing House, 2011 – 19, 104 p.
19. J. Szerszunowicz, B. Nowowiejski, T. Kanzaki Phraseological Gaps as a Translation Problem, in: Intercontinental Dialogue on Phraseology 2: Research on Phraseology across Continents – Białystok, University of Białystok Publishing House, 2013 – 49, 98, 249 p.
20. J. Szerszunowicz, B. Nowowiejski, P. Ishida, K. Yagi Intercontinental Dialogue on Phraseology 3: Linguo-Cultural Research on Phraseology – Białystok, University of Białystok Publishing House, 2015 – 312-321 p.

21. Michael L. Maynard, Senko K. Maynard, McGraw-Hill Listen and Learn: 101 Japanese Idioms 1st Edition – Chicago, Passport Books, 1993 – 23-42 p.
22. Petricˇ Teodor U" ber das Verstehen idiomatischer, Da liegt der Hase im Pfeffer – Maribor, University of Maribor, 2013 – p. 32.
23. 日本語のイディオム –東京,三省堂出版 国語双書, 1950 – 34, 94, 207 p.
24. 日本大百科全書 6000 人以上の寄稿者 (初版頒布) – 東京, 百科事典, 1984 – 84 p.
25. 日本語研究の方法 – 東京, むぎ書房, 1978 –104 p.
26. 日本大百科全書(ニッポニカ), – 東京, 百科事典, 2001 – 529 p.
27. 日本のことわざ第 5 講説 – 東京, 大修館書店, 1961 – 32 p.
28. 山口仲美の言葉の探検 – 東京, 小学館, 1997 – 12 p.
29. 現代日本人名録 – 東京, 日外アソシエーツ, 1987 – 64 p.
30. 大修館のややレベルの高い四字熟語辞典 – 東京, 大修館書店, 2005 – 62 p.
31. 使い方の分かる類語例解辞典 – 東京, 小学館, 1994 – 72 p.
32. 佐々木達也 英語学の周辺 矢の倉書店 – 東京, 大修館書店, 1940 – 92 p.
33. 教育国語 – 東京, 一光社, 1974 – 83 p.
34. 諺の仕組み,諺における推論のプロセス – 東京, 角川マガジンズ, 2003 – 92 p.
35. 口頭伝承<トナエ・ウタ・コトワザ>の世界 – 東京, 三弥井書店 2004 – 203 p.
36. 三弥井書店, 講座 日本の伝承文学 – 東京, 三弥井書店, 2011 – 54 p.
37. 後漢書・班超伝 – 東京, 小学館, 2002 – 32 p.
38. 新和英大辞典 – 東京, 研究社, 2003 – 382 p.
39. 明羅貫中「三国演義」第七十回 – 长沙市, 岳麓书社, 2001 – 20 p.
40. 若者のことわざ解釈について, 誤解釈の背景, 日本教育心理学会総会発表論文集 – 東京, 小学館, 2009 – 12 p.

41. 辞書から消えたことわざ - 東京, 角川マガジンス, 2014 - 2-3 p.
42. 前方後円墳の世紀, 日本の古代 - 東京, 中央公論社, 1986- 24-26 p.
43. 大辞林 第三版 - 東京, 三省堂, 2006 - 372 p.
44. 精選版 日本国語大辞典 - 東京, 小学館, 2006 - 372 p.
45. 漢字遊びニュース日本語 - 東京, 凡人社, 2010 - 29 p.
46. 通航一覧 - 東京, 清文堂, 1972 - 72 p.
47. 例解 慣用句辞典一言いたい内容から逆引きできる 単行本 - 東京, 創拓社, 1992 - 35 p.
48. ことば 一高校初級・中級用 - 東京, 日栄社, 2001 - 24 p.
49. 高校入試一問一答式四字熟語・慣用句・ことわざ - 東京, 富士教育出版社, 1997 - 102 p.
50. 柳田国男全集方言と昔他・大白神考・島の人生・東国古道記・なぞとことわざ・神樹篇・不幸なる芸術 - 東京, 創拓社, 2002 - 74 p.
51. 四字熟語高校入試ことわざ - 東京, 富士教育出版社, 1993 - 92 p.
52. ポケモンといっしょにおぼえよう! ことわざ大百科 - 東京, 読売新聞東京本社, 2009 - 11-12 p.
53. デジタル大辞泉進化する国語辞典 - 東京, 小学館, 2016 - 2 p.
54. マイペディア 第3版 新装新訂 マイペディア 小百科事典 - 東京, 平凡社, 1995 - 49, 246 p.
55. ブリタニカ国際大百科事典 小項目事典 - 東京, と分社化後のもの, 2012 - 238 p.
56. ジェフ ギャリソン, 松本 薫, 居酒屋英語 - 東京, 講談社, 2006 - 82 p.
57. <http://www7a.biglobe.ne.jp>
58. <https://word-dictionary.jp>
59. <https://kotobank.jp>
60. <https://tomomi965.com>
61. <https://jpnpculture.net/kotowaza>

62. <http://kotowaza-allguide.com/>
63. <https://dictionary.goo.ne.jp>
64. <https://seiku.net/kotowaza>
65. <https://kinarino.jp>
66. <https://anatanomikata.com>
67. <https://www.weblio.jp>